

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
Journal of Divinity Faculty of Recep Tayyip Erdogan University

ISSN: 2147-0049 e-ISSN: 2147-2823

RTEÜİFD, June 2017, 6 (11): (53-110)

Kur'ân-ı Kerîm'e Göre Hz. Peygamber'in Beşeri Özellikleri
Prophet's Human Traits According to the Glorious Koran

İhsan Arslan

Doç. Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üni. İlahiyat Fak.,
İslam Tarihi Bölümü
Associate Professor, Recep Tayyip Erdogan University Faculty of Theology,
Department of Islamic History
Rize/Turkey

ihsan.arslan@erdogan.edu.tr

ORCID ID: orcid.org/0000-0003-4790-0711

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 6 Nisan / April 2017

Kabul Tarihi / Accepted: 15 Haziran / June 2017

Yayın Tarihi / Published: 30 Haziran / June 2017

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Haziran/June

Cilt / Volume: 6

Sayı – Issue: 11

Sayfa / Pages: 53-110

Kur'ân-ı Kerîm'e Göre Hz. Peygamber'in Beşeri Özellikleri

Öz: İlk insanın yaratılıp yeryüzünde yaşamaya başlamasıyla birlikte Allah'ın peygamber gönderme süreci de başlamıştır. Gönderilen peygamberlerin en önemli özelliği; insan olmalarıdır. Yüce Allah mesajını açık bir şekilde insanlara ulaştırmak için bu yöntemi tercih etmiştir. Nübüvvet halkasının sonuncusu Hz. Peygamber de kendi halkı içerisinde seçilip gönderilmiştir. Yüce Allah Kur'ân'da bu gerçeği: "Ben de sizin gibi bir beşerim" şeklinde tanımlayarak peygamberin türünün ne olduğunu belirtmiştir. Vahiyden beslenen Hz. Peygamber de: "Bana Allah'ın kulu ve Resülû deyiniz" ifadesiyle kendisini tanımlayarak bu hakikatin Müslümanların zihinlerinde canlı tutulmasını sağlamıştır. Bu makale Kur'ân'ı merkeze alarak objektif veriler çerçevesinde Hz. Peygamber'in insanî özellikler taşıdığını açıklamaya yöneliktir. Yapılan araştırma onun 'melek-peygamber' değil, 'beşer-peygamber' olduğu gerçeğini herkesin anlayacağı tarzda ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Allah, Peygamber, Melek, Beşer, Uyarı.

Prophet's Human Traits According to the Glorious Koran

Abstract: With the creation of the first human on the earth the process of God's sending prophets began the most important feature of the prophets sent is that they are humans. God preferred this method in order to reach his message to the humans explicitly. The last member of the prophet hood circle the Prophet was chosen and sent among his with the creation of the first human on the earth the process of God's sending prophets began the most important feature of the prophets sent is that they are humans. God preferred this method in order to reach his message to the humans explicitly. The last member of the prophet hood circle the Prophet was chosen and sent among his own society. God states the species of the prophet by defining him in the Koran with this line: "I am also a human like you". By defining himself with the statement: "Call me God's slave and prophet" the Prophet who is supplied with the revelation made this reality stay in the Muslims' minds alive. This paper in tends to explain that the Prophet carries human traits within the frame of objective data by centralizing Koran. The research made manifests that he is not an "angel-prophet" but a "human-prophet" in a way that everyone will grasp.

Keywords: God, Prophet, Angel, Human, Warning.

الميزات البشرية لمحمد (ص) في القرآن

ملخص: كانت قد بدأت وتيرة إرسال الرسول مع خلق الإنسان الأول و عيشه في الأرض. أهم ميزات الرسل أنهم إنسان. كان الله قد فضل على هذا المنهج لإرسال رسالته واضحاً إلى الناس. وأخر سلسلة النبوة سيدنا محمد (ص) هو المختار و مرسلٌ بين قومه أيضاً. قد بين الله هذه الحقيقة في القرآن وهو يُقيد موقع النبي؛ "قل إنما أنا بشر مثلكم". و كان قد ذكر النبي الذي مصدره هو القرآن المسلمين وهو يُهرَف نفسه؛ "فقولوا عبد الله و رسوله". في إطار المعلومات الموضوعية والقرآنية هذه المقالة موجهة إلى التبيين الذي أنّ النبي (ص) قد احتاز ميزات إنسانية. هدف تحقيقنا إخراج الحقيقة بشكل يعرفها كل الناس أنّ سيدنا محمد (ص) ليس النبي المثلك بل هو النبي البشر.

كلمات مفتاحية: الله، النبي، ملك، بشر، إنذار

GİRİŞ

Tarihi süreç içerisinde Allah insanları hidayete erdirmek amacıyla elçiler göndermiştir. Hz. Adem ile başlayan bu elçilik halkası Hz. Peygamber'e kadar devam etmiştir. Bu peygamberlerin en önemli özelliği; insan kaynaklı olmalarıdır. Allah, insanlar arasından risâlet görevini en iyi şekilde yerine getirecek olan kişiyi nübüvvet makamına getirmek suretiyle ilahi emir ve nehiyelerini onun vasıtasıyla insanlara ulaştırır. Peygamber olarak seçilip gönderilenler, toplumun bilmediği, tanımadığı ve farklı yapıda olanlar değildirler. Daha düne kadar kendi içlerinde yaşayan ve kendileri gibi beşerî özelliklere sahip olan kişi/kişiler elçi olarak görevlendirildikleri zaman toplumun onlara bakışı hep olumsuz olmuştur. Çünkü peygamberler onlara gittikleri yolun ve yaptıkları işin yanlışlığını ifade ederek Allah'ı tanımaya, emirlerini yerine getirip yasaklarından uzak durmaya davet etmişlerdir. Doğaldır ki, insanlar yapıları gereği doğruya davet edenlere genelde mesafeli yaklaşmışlardır. Bunun temelinde insanların alışageldikleri yaşam tarzını bırakamamaları, geleneklere bağlılıkları, geçmiş kutsamaları ve kendileri gibi veya daha alt seviyede olan birinin Allah ile irtibata geçmesini algılayamayışları etkili olmuştur. Hatta insanlar kendilerinden olan bir peygamberi kabul etmeyerek farklı formatta yani bir meleğin elçi olarak gönderilmesini talep etmişlerdir. Ancak Allah insanların bu yöndeki taleplerine asla olumlu yaklaşmamış ve son peygambere kadar kendilerinden birini elçi olarak göndermeye devam etmiştir. Çünkü farklı yapıdakilerin birbirlerini etkilemeleri, birbirlerine örnek olmaları mümkün değildir. Mesajın doğru bir şekilde hedefine ulaşabilmesi için yapıların birbirlerini etkilemesi gerekmektedir. Bu sebeple Allah, insanlara kendi türlerinden birini seçip elçi olarak göndermiştir. Eğer Allah insanlara meleği peygamber olarak gönderseydi, onu insan kılığında gönderirdi ve hiç kimse onun melek-insan olduğunu idrak edemezdi.

Allah son elçisini de Mekke'de meskûn olan Kureyş kabilesinin Hâşimoğulları koluna mensup olan bir aileden seçip göndermiştir. Son elçi, nübüvvetten önce çocukluğunu, gençliğini ve yetişkinliğini kendi toplumu içerisinde geçirmiştir. O, peygamberlik öncesi yaşamında toplumda hiçbir

farkındalık meydana getirmemiştir. Yani toplum onda geleceğin peygamberi olarak her hangi bir olağanüstülük görmemiştir. İşte Allah bu geleneği değiştirmeyerek toplumun her yönüyle tanıdığı birini peygamber olarak görevlendirmiş ve onun vasıtasıyla ilahî emir ve yasaklarını insanlara bildirmiştir. Ama Mekkeliler de melek-peygamber isteme geleneğini devam ettirmişlerdir. Ancak bu talep her hangi bir netice doğurmamış ve Allah son elçisinin de bir insan olduğunu ve beşerî özellikler taşıdığını Kur'ân'da ifade edip peygamberini tanımlayarak sınırlarını belirlemiştir. Hz. Peygamber de ilahî vahye uygun olarak kendisini “*kul-Resûl*” şeklinde tanımlamıştır. Bu sebeple bu çalışmanın amacı; Hz. Peygamber'i Allah'ın ve Resûlü'nün tanımladığı ve sınırlarını belirlediği şekilde anlamının ve algılamının gerekliliğini ortaya koymaktır.

1. Hz. Peygamber'in İnsan (Beşer) Olması

Yeryüzünde insanlık tarihinin başlamasıyla birlikte Allah'ın insanlara hakkı ve hakikati öğretmek amacıyla peygamberler gönderdiği bilinen bir gerçektir. Gerek Kur'ân'da belirtilen gerekse de belirtilmeyen peygamberler silsilesine bakıldığında hepsinin insan kaynaklı oldukları görülmektedir. Bu gerçek, Allah'ın mesajının net bir şekilde ulaştırılması bakımından en az tebliğ edilen ilahî emirler ve nehiyeler kadar önem arz etmektedir. Bu bağlamda Allah için insan orijinli bir varlığın peygamber olarak gönderilmesi bir zorunluluk mudur? Allah için böyle bir zorunluluktan bahsetmek olası değildir, ancak tebliğin anlaşılabilirliği ve yaşanılabilirliği noktasında bir zorunluluk olmasına rağmen bu yaklaşım tarzı insanlar açısından bir lütuftur.

İnsanlar kendi cinslerinden olanlarla iletişimi daha sağlıklı bir zeminde gerçekleştirirler. Bu etkileşimin devamında ve kalıcılığında en önemli temel saik; anlaşabilecekleri bir yapıda olmalarıdır. Farklı toplumlarda yaşayanların bir araya gelerek birbirlerini anlamaları, farklı düşünce ve inançlarını paylaşmaları, beraberinde birtakım problemleri meydana getirmektedir. Hatta aynı toplumlarda yaşadıkları halde farklı örf, âdet, gelenek, görenek ve töre ile beslenen insanların birbirleriyle iletişimlerinde bile sorunlar yaşanmaktadır. O halde fizyolojik ve biyolojik bakımdan farklı yapılara

sahip olanların diyalogunda anlaşmazlıkların ve sorunların yaşanması gayet doğaldır. Aynı ve farklı kültürle beslenen bireylerin sağlıklı iletişim kurma noktasında sorunlar yaşadıkları bir atmosferde yapıları tamamen farklı olan melek ve insanın birbirleriyle etkileşim içerisinde bulunmaları mümkün değildir. Yani Allah insanlarla iletişime geçmek için farklı yapıda birisini gönderip de mesajının doğru bir şekilde anlaşılmasına engel olmaz. İşte bu realite bizlere Yüce Allah'ın, insanlara neden insan merkezli bir peygamber gönderdiğini açıklamaktadır.

Yüce Allah, insanlara mesajını melek veya insan dışında bir varlık vasıtasıyla göndermiş olsaydı, doğal olarak insanların şu tepkisiyle karşılaşması mümkündür: Allah'ın vahyini bizlere tebliğ eden kişi, bizim gibi değil. Bu sebeple bizlere anlatacaklarının bir değeri bulunmamaktadır. Yani böyle bir varlığın bizlere vereceği hiçbir şeyi yoktur, düşüncesiyle kendi türleri dışındaki varlık ile diyaloga geçememe özelliğini net bir şekilde ifade etmiş olurlardı. O halde Yüce Allah böyle bir engelin oluşmasına asla imkân tanımaz. Zaten vahyin en önemli amacı, hitap edilen kitlenin onu daha iyi nasıl anlayacağı üzerinde yoğunlaşmaktadır. Vahyi tebliğ eden elçinin, halkın içinden çıkması, anlayacakları bir dil ve üslup kullanması, bu hakikati ortaya koymaktadır. Ayrıca Yüce Allah yeryüzünde insan değil de melek yaşasaydı, onlara da aynı türden bir elçi göndereceği gerçeğini şu şekilde belirtmektedir: *"De ki: yeryüzünde (insanlar yerine) yerleşip dolaşan melekler olsaydı, elbette onlara gökten bir melek peygamber indirirdik."*¹

Bu hakikate rağmen Yüce Allah, insanlara kendi türlerinden birini peygamber olarak gönderdiği zaman insanların ilk tepkisi; neden bizim gibi bir insan peygamber olarak gönderildi, Allah, neden bir meleği peygamber olarak göndermedi, diyerek inkârlarının sebebini ortaya koymaktadırlar. Hâlbuki aynı zihniyet gerçekten Allah bir meleği uyarıcı yani peygamber olarak gönderseydi, bu defa da Allah niçin yapı olarak bizden farklı birini gönderdi, böyle bir tebliğcinin pratikte bizlere ne faydası olabilir ki, diyerek inkârlarını ortaya koyarlardı. Allah, onların bu durumunu Hz. Nuh örneğinde

¹ el-İsrâ 17/95.

şu şekilde açıklamaktadır: *“Bunun üzerine Nuh’un kavminden ileri gelenler şöyle dediler: “Bu ancak sizin gibi bir insandır. Sizin üzerinizde üstünlük kurmaya çalışıyor. Allah dileseydi, melekler indirirdi. Biz, daha önceki atalarımız zamanında böyle bir şey işitmedik.”² “O peygamberin kavminden, Allah’ı inkâr eden, ahireti yalanlayan ve bizim dünya hayatında kendilerine bol bol nimet verdiğimiz ileri gelenler şöyle dediler. “O da ancak sizin gibi bir insandır. Sizin yediğiniz şeylerden yiyor, içtiğiniz şeylerden içiyor. Andolsun, kendiniz gibi bir beşere itaat ederseniz, mutlaka hüsrana uğrarsınız.”³ Benzeri bir örnekte Hz. Musa ve Hz. Harun, Firavun’u hakka davet edince, davetleri aynı gerekçeyle reddedildi: *“Kavimleri bize kul köle iken, bizim gibi iki insana mı inanacağız.”⁴ Bütün bu tepkilere ve taleplere rağmen Allah, insanlar için aynı türden peygamber gönderme geleneğini değiştirmemiştir.**

Yüce Allah, Hz. Peygamber’i nübüvvetle taltif edince, toplumun tepkisi, ötekilerden farklı olmamıştır. Hâlbuki Allah Resûlü risaleti öncesinde her yönüyle tabîî, sade ve mutedil bir hayat yaşamıştır. Onun Mekke’de en çok dikkat çeken yönü dürüst, güvenilir ve ahlaklı bir kişiliğe sahip olmasıdır. Bu nedenledir ki, onu yakından tanıyanlar peygamber olmasına şaşırmamışlardır.⁵ Zira Hz. Peygamber daima *“beşer ve kul”* olduğunun bilinci içerisinde hareket etmiş ve peygamberlik geldikten sonra da önceki sadeliği, tabîîliğini terk etmemiş, mütevazılığı asla elden bırakmamıştır.⁶ Örneğin, Hz. Peygamber’in diz çökmüş bir vaziyette yemek yediğini gören bir bedevi: *“Bu nasıl oturuş?”* diye sorunca o: *“Ben de insanlar gibi yer, insanlar gibi otururum. Çünkü ben de Allah’ın bir kuluyum”⁷* diyerek, insanlara ve Müslümanlara kendileri gibi bir insan olduğunu vurgulamıştır.

Kâdî İyâz, Hz. Peygamber’in bu tür beşerî özelliklerini şöyle anlatmaktadır. *“Resûlullah da diğer peygamberler gibi beşerdir. Onun cismi ve dış*

² el-Mu’minûn 23/24.

³ el-Mu’minûn 23/34-35.

⁴ el-Mu’minûn 23/47.

⁵ Osman Güner, *Sünnet’ten Topluma*, (Ankara: 2006), 23.

⁶ Bünyamin Erul, *Sahabe’nin Sünnet Anlayışı*, (Ankara: 1997), 82.

⁷ Heysemî, Nureddin Ebu’l-Hasan Ali, *Mecmâu’z-Zevâid, ve Menbâu’l-Fevâid*, (Beyrut: 1967), IX, 21.

varlığı tamamen beşerîdir, diğer insanlar için var olan hastalık, değişme, acı, sancı ve ölüm gibi hususlar onun için de mevcuttur. Allah Resûlü hastalanmış, inlemiş, soğuk ve sıcaktan müteessir olmuş, acıkmış, susamış, hiddetlenmiş, canı sıkılmış, usanmış, yorulmuş, zayıflamış, yaşlanmış, bineğinden düşüp yaralanmış, dişi kırılmış, zehirli et yedirilmiş, sihir yapılmış; o da maddî ve manevî vasıtalarla bunlara karşı tedavi görmüş, tedbirler almış, nihayet Yüce Allah'a kavuşarak, imtihan ve sıkıntılar yeri olan dünyayı terk etmiştir; diğer peygamberlerin de başından geçen bu hal ve olaylar beşeriyet gereğidir, kaçınılmaz ve tabîdir.”⁸

O, Mekkelilere İslâm'ı tebliğ etmeğe başladığı zaman karşılaştığı ilk tepki: “Biz, bizim gibi bir insana asla inanmayız” şeklinde olmuştur. Kur'an-ı Kerim Mekkelilerin hem bu durumunu hem de peygamber telakkilerini şöyle anlatmaktadır: “Senden önce de ancak, kendilerine vahyettiğimiz birtakım erkekleri peygamber olarak gönderdik. Bilmiyorsanız, ilim sahiplerine sorunuz.”⁹“...Ayrıca o zulmedenler kendi aralarında gizlice şöyle konuştular: “(Peygamber olduğunu iddia eden Muhammed) Bu da ancak sizin gibi bir insan. Şimdi siz göz göre göre sihre mi kapılacaksınız.”¹⁰“Onlar, sen dediler, bizim için yerden bir kaynak fışkırtmadıkça sana asla inanmayacağız.” “veya senin bir hurma bahçen ve üzüm bağın olmalı; öyle ki, içlerinden gürül gürül ırmakları akıtmalısın.” “Yahut iddia ettiğin gibi, üzerimize gökten parçalar yağdırmalısın veya Allah'ı ve melekleri gözümüzün önüne getirmelisin.” “Yahut da altından bir evin olmalı ya da göğe çıkmalısın. Bize okuyacağımız bir kitap indirmediğin sürece (göğe) çıktığına da asla inanmayacağız.”¹¹ “ Onlar (bir de) şöyle dediler: “Bu ne biçim bir peygamber; (bizler gibi) yemek yiyor, çarşılarda dolaşüyor! Ona bir melek indirilmeli, kendisiyle birlikte o da uyarıcı olmalı.” “Yahut kendisine bir hazine verilmeli veya içinden yiyeceği (meşakkatsizce geçimini sağlayacağı) bir bahçesi olmalıydı. (ayrıca) o zalimler (müminlere): Siz, ancak büyüye tutulmuş bir adama uymaktasınız! dediler.¹² İşte bütün bu istek ve taleplere Hz.

⁸ Kâdî İyâz, Ebu'l-Fadl İyâz b. Mûsâ b. İyâz, eş-Şifâ bi Ta'rîfi Hukûki'l-Mustafâ, (Beyrut, bt), 184.

⁹ el-Nahl 16/43; el-Enbiyâ 21/7.

¹⁰ el-Enbiyâ 21/3.a

¹¹ el-İsrâ 17/91, 92, 93.

¹² el-Furkân 24/7-8.

Peygamber: *“Rabbimi tenzih ederim. Ben sadece beşer bir elçiyim”*¹³ diyerek ne pahasına olursa olsun, kendileri gibi bir insan olduğunu kararlı ve ısrarlı bir şekilde belirtmiştir. Allah devamında Mekkelilerin inkârını şöyle açıklamaktadır: *“İnsanlara hidayet geldikten sonra onların iman etmelerine ancak, “Allah, bir beşeri mi peygamber olarak gönderdi? demeleri engel olmuştur.”*¹⁴ Başka bir âyette ise Allah daha önceki peygamberlerin de insanlar arasından olduğunu şöyle belirtmektedir: *“Senden önce gönderdiğimiz bütün peygamberler de şüphesiz yemek yerler, çarşıda pazarda gezerlerdi. (Ey İnsanlar!) Sizi birbiriniz için imtihan aracı kıldık. (Bakalım) sabredecek misiniz? Rabbin hakkıyla görendir.”*¹⁵

Allah Resûlü, hayatının büyük bir kısmını geçirdiği topluma peygamber olarak gönderilmiş, ancak insanların büyük bir çoğunluğu ilk anda bu gerçeği kavrayamamıştır. Kendisinden peygamberliğini destekleyen insanüstü birtakım özelliklere sahip olmasını istemişler, o ise peygamber olmasına rağmen her fırsatta bu istekleri yerine getiremeyeceğini insan olması bağlamında açıklamıştır. Nitekim Kur’ân-ı Kerîm bu gerçeği net bir şekilde şöyle belirtmektedir: *“De ki: “Ben de ancak sizin gibi bir insanım. Ancak bana, ‘Sizin ilâhınız bir tek ilâhtır’ diye vahyolunuyor. Kim Rabbine kavuşmayı umuyorsa yararlı bir iş yapsın ve Rabbine ibadette kimseyi ortak koşmasın.”*¹⁶

Kur’ân-ı Kerîm, Hz. Peygamber’in beşer olduğunu açık bir şekilde ortaya koymuştur. İlahî emre muhatap olan Allah Resûlü vahiy doğrultusunda kendisini tanımlamıştır. Bu tanımlama Müslümanlar için oldukça önem arz etmektedir. Çünkü bu tanımlama dışında onu belirlemek uygun değildir. Evet Yüce Allah’ın insanlar arasından birini seçerek peygamber göndermesi olağanüstü bir durumdur. Yani Allah’ın bir insanla irtibata geçerek emir ve nehiylerini onun aracılığıyla insanlara bildirmesini, insanlar farklı şekillerde değerlendirme yoluna giderler. Peygamber olarak seçilen kişiye ilahlık mertebesi verenler olduğu gibi, olağanüstü özellikler atfedenler de olmuştur.

¹³ el-İsrâ 17/93.

¹⁴ el-İsrâ 17/94.

¹⁵ el-Furkân 25/20.

¹⁶ el-Kehf 18/110; el-Fussilet 41/6.

Yüce Allah, insanların bu sapkınlıklarını bildiği için seçtiği peygamberlerin birer insan olduklarını her fırsatta belirtmiştir. Son peygamber için de aynı durum söz konusu edilmiştir. Allah, Kur'an'da bunu: *"Ben de sizin gibi bir insanım, ancak bana ilahınızın bir tek olduğu vahyediliyor"*¹⁷ şeklinde formüle ederek Müslümanların Hz. Peygamber'e bunun dışında bir özellik atfetmelerine kesinlikle bir sınır koymuştur.

Bu hakikati en iyi bir şekilde idrak eden Hz. Peygamber, her fırsatta kendisinin vahiy alması dışında normal bir insan olduğunu, onlardan hiçbir farkının olmadığını hem yaşantısıyla hem de sözleriyle ortaya koymaya çalışmıştır. Kur'an kaynağından beslenen Allah Resûlü: *"Ben de sizin gibi bir insanım, ancak bana ilahınızın bir tek olduğu vahyediliyor"*¹⁸ âyetinden mülhem: *"Bana Allah'ın kulu ve Resûlü deyiniz"*¹⁹ şeklindeki ifadesiyle bu hakikatin Müslümanların zihinlerinde canlı tutulması için sürekli bir şekilde uyarılarda bulunmuştur. Bütün bu ikaz ve uyarılara rağmen bazı Müslümanlar kendisini beşer üstü özelliklere sahip olduğunu vurgulamakta ısrar edince yine de o: *"Ben de insanlar gibi yer, insanlar gibi otururum. Çünkü ben de Allah'ın bir kuluyum"*²⁰ diyerek bu temel hayat felsefesinden asla ödün vermemiştir. Çünkü o, bu konuda insanlara verilecek en ufak bir tavizin daha büyük problemlere kapı aralayacağını herkesten daha iyi bilmektedir. Konunun daha iyi anlaşılabilmesi için Allah Resûlü'nün kendisini tanımlamasıyla ilgili aşağıdaki örnekler oldukça önem arz etmektedir:

Hız. Peygamber, Medine'ye geldiğinde ziraatçıların, hurmaları aşladıklarını görünce kendilerine ne yaptıklarını sordu. Onlar da: *"Daha iyi ürün elde edebilmek için aşılama yapıyoruz"* dediler. Allah Resûlü: *"Umarım ki bunu yapmasanız daha iyi olur"* buyurdu. Onlar da tozlaştırma yapmayı terk ettiler, bu yüzden hurmalar olgunlaşmadan döküldü ve verim de az oldu. Bu durumu Resûlullah'a iletiler. Hz. Peygamber bu durum üzerine şöyle

¹⁷ el-Kehf 18/110;el-Fussilet 41/6.

¹⁸ el-Kehf 18/110; el-Fussilet 41/6.

¹⁹ Dârimî, "Rikâk" 68; Buhârî, Enbiyâ 48; Ahmed b. Hanbel, I, 23, 24, 47, 55.

²⁰ Heysemî, *Mecmâu'z-Zevâid*, IX, 21.

buyurdu: *“Ben, ancak bir beşerim, size dininize ait bir şey emredersem bunu uygulayın. Çünkü Allah’a karşı asla yalan konuşmam. Size şahsi görüşümden bir şey söylersem ben, ancak bir beşerim. Siz, dünya işlerini benden daha iyi bilirsiniz.”*²¹

Yukarıda anlatılan olayda Hz. Peygamber tamamen insanî duygularından hareketle Müslümanlara tavsiyede bulunmuş, Müslümanların bazıları bu tavsiyeye uyarken, bazıları da daha önceki yaptıklarına aykırı buldukları için uymamıştır. Burada sahâbenin iki farklı uygulaması dikkati çekmektedir. Birinci gruptakiler Resûlullah’ın tavsiyesini peygamber yönünü dikkate alarak emir olarak telakki ederlerken, ikinci gruptakiler onun insan olgusuna vurgu yaparak bu konuda bilgisinin yetersiz olduğunu düşünerek daha önceki geleneklerini devam ettirmişlerdir. Neticede ikinci gruptakilerin uygulaması doğru çıkınca birinci gruptakiler az ürün elde ettikleri için Hz. Peygamber’e gelerek dert yanmışlar ve bunun nedenini, âdeta Resûlullah’ın tavsiyesine uymalarına bağlamak istemişlerdir. Aslında Allah Resûlü onlara bu tavsiyeyi bir peygamber olarak değil, insan olarak yapmış, ancak bazıları bunda bir farkındalık görmüş veya ona farklı bir anlam yüklemiştir. İşte Resûlullah’ın onlara: *“Ben, ancak bir beşerim. Siz, dünya işlerini benden daha iyi bilirsiniz”* şeklinde verdiği cevap, hem kendi sınırlarını ortaya koymakta hem de Müslümanların kendisini nasıl algılamaları gerektiğini açıklamaktadır. Böylece Allah Resûlü kendisinde farklı bir anlam yüklemeye çalışanlara yerinde yaptığı açıklamayla pirim vermemiştir. O halde Müslümanlara düşen, Hz. Peygamber’in kendisini tanımladığı gibi anlamak ve algılamaktır.

Allah Resûlü bir peygamber olmasının yanında hem devlet başkanı hem ordu komutanı hem de yargının başıydı. Hz. Peygamber ve sahâbîlerin yaşadığı toplumda da insan olmaları hasebiyle sosyal hayatın bir gereği olarak zaman zaman bazı sorunların ortaya çıkması normaldir. Bu ilk neslin aralarında meydana gelen olaylarda izlenilecek yöntem daha sonrakileri

²¹ Müslim, “Fedâil”, 140-141.

derinden etkileyecektir. Yani sonrakiler, öncekileri rol model olarak kabul edeceklerdir. Bu sebeple onların başında bulunan Hz. Peygamber'in yaptığı ve yapacağı uyarılar ve yönlendirmeler Müslümanlar için gerçekten önemlidir. Hz. Peygamber rol model olma özelliğini her zaman ve zeminde en iyi şekilde ortaya koyarak yerine getirmiş, Müslümanların kendisini yanlış anlayabilecekleri ve yorumlayabilecekleri durumlardan da olabildiğince kaçınmış, yeri geldiği zamanda gerekli uyarılarda bulunmuştur. O, kendisine getirilen davalar konusunda genel açıklamalarda bulunarak insanların kendisine karşı takınılması gereken tavrı net bir şekilde şöyle ortaya koymaktadır: *“Ben, ancak bir insanım. Bana gerçekten davacılar gelir. Belki, biri diğerinden daha beliğ olur (davasını daha iyi anlatır), ben de onun daha doğru olduğunu zannederek onun, lehine hüküm vermiş olabilirim. Her kime bir Müslümanın hakkını vermişsem bu, onun için ancak ateşten bir parçadır. Bunu isterse alsın, isterse terk etsin.”*²²

İnsanlar sevdikleri ve saygı duydukları kişilerde genellikle farklı özellikler görme eğilimindedirler. Peygamberler bu tür kişilerin başında gelmektedirler. İnananlar zaman içerisinde peygamberlerine kendilerinde olmayan birtakım olağanüstülükler vermişlerdir. Hatta din mensupları peygamber yarıştırması bağlamında kendi peygamberinin diğer peygamberlerden daha üstün olduğunu ortaya koyabilmek adına ilke ve kurallara tamamen aykırı özellikleri peygamberine vermekten kaçınmamışlardır. Bu yaptıklarına karşılık da bir sevap beklentisi içerisine bile girmişlerdir. Yani Allah'ın, peygamberine vermediği bir vasfı -peygamberde bir eksiklik göyerek- ona vererek pazılın eksik kalan kısmını tamamladıklarını düşünmektedirler. Hâlbuki böyle bir yaklaşım tarzı, Allah'ın eksikliğini örtme çabasının bir ürünüdür. Ne böyle bir çabaya Yüce Allah'ın ihtiyacı vardır ne de Hz. Peygamber'in. İşte Resûlullah öncelikle normal bir insan olduğunu, kendisine bir dava getirildiğinde normal bir insan gibi davranacağını, kim daha iyi bir şekilde olayı anlattırsa ona göre hüküm vereceğini, kendisinden

²² Buhârî, “Ahkâm”, 20; Müslim, “Akdiye”, 4, 5.

bunun dışında bir şey beklenilmemesi gerektiğini belirterek Müslümanların bu çizginin dışına çıkmamalarını ve yanlış tezahürlerden kaçınmalarını şiddetle tavsiye etmiştir.

Peygamberlerin hepsi için geçerli olan ortak sıfat, kişisel niteliklerinin mükemmelliği değil, âlemlere rahmet olmaları seçeneğidir. Onların tebliğ faaliyetleri süresince kendilerini değil, insanlar için getirmiş olduklarını öne çıkarmaları da öncelikli olarak bu niteliğin kazanıma dönüşmesiyle ilgili bir husustur. Onlar da biliyorlardı ki, herkes gibi aynı elementlerden yaratılmış olan kendi bedenleri de yine herkes gibi maddî-manevî bazı kurallar manzumesine râcî bir oluşumdur ve bu yapıları kişisel olarak pek çok hata ve yanlış yapabilecek karakterde dizayn edilmiştir. Ancak yapılan hataları tebliğe ve örneklığe zarar verecek bir duruma gelirse, Yüce Allah tarafından açıkça uyarılacaklarının farkında olan elçiler, bu durumlarından haberdar olma veya muhataplarını haberdar etme anlamında etraflarına betimlemelerde bulunmuşlardır.²³

Hz. Peygamber kendisinin de diğer insanlar gibi duygularla donatıldığı gerçeğini her fırsatta belirtmeye çalışmıştır. Kanaatime göre Allah Resûlü'nün zaman zaman kendisinin diğer insanlarla aynı duygulara sahip olduğunu ifade etmesi, sahâbilerin zihinlerinde '*beşer-Resûl*' hakikatini yerleştirmeye matuf bir eğitim faaliyetidir. Resûlullah, sahâbilerde kendisiyle ilgili bazı aşırılıklar görmüş olacak ki, gerçeği zihinlere kazırcasına bu tarz açıklamalara ihtiyaç duymuştur. Bu sebeple toplumun rol model olarak gördüğü kişi/kişiler ve dini örgüt liderleri kendileriyle ve savundukları düşüncelerle ilgili her hangi bir sapma, aşırılık, ifrat ve tefrit tarzı eğilimlerin önüne geçmeleri gerekmektedir. Bu yaklaşım tarzı, Hz. Peygamber'i örnek almaya daha uygundur. Çünkü Allah Resûlü bir hadisinde bu gerçeği şöyle ifade etmiştir: *"Ben de bir insanım; normal insan gibi hoşnut ve memnun olurum, yine normal bir insan gibi kızar ve sinirlenirim. Ümmetimden herhangi bir mümine haksız yere beddua*

²³ Namık Kemal Okumuş, *Algı Ya da Gerçek Hz. Peygamber'i Anmak veya Anlamak Üzerine*, (Ankara: Araştırma Yayınları, 2016), 160-161.

*edersem, bunu onun için bir ecir, rahmet ve bağışlanma vesilesi kıl."*²⁴ Bu hadiste Resûlullah'ın hoşnut olması, kızıp sinirlenmesi ve beddua etmesi gibi özelliklere sahip olması, bizlere onun insanî vasıflarla donatıldığını göstermektedir. Böyle duygularla bezenmiş birisine beşer üstü varlık muamelesi yapmak, yaşanmış peygamber gerçeğine tamamen aykırı bir durumdur. Ayrıca onun yukarıdaki ifadesi, yanılmaz peygamber olgusunu ortadan kaldıran önemli verilerden biridir.

2. Model Olması

Yüce Allah, tarih boyunca mesajını insanlara ulaştırmak için aynı türden olan varlıkları yani insanları aracı olarak görevlendirmiştir. Yüce Allah'ın tercih ettiği bu sistem, gönderilen elçiler başarılı olsa da olmasa da hiçbir dönemde değişikliğe uğramamış ve Yüce Allah insanlardan peygamber gönderme geleneğini devam ettirmiştir. Bu süreç içerisinde insanların kendilerinden olan elçileri kabullenmede ve onlara itaat etmede çeşitli sorunlar yaşadıkları bilinen bir gerçektir. Ayrıca onlar aynı türden olanların kendilerine Allah tarafından peygamber olarak gönderilemeyeceğini defaatle dile getirmişlerdir. Gerçekte onlar ilahî emir ve yasakların sorumluluğundan kurtulmak için kendilerince bahaneler üretmektedirler. İnsanı yaratan Yüce varlık, onların yapılarını en iyi şekilde bildiği için bu taleplerine aldırış etmemiştir. Bu sebeple beşer özellikleri taşıyan peygamberler, Yüce Allah'tan aldıkları mesajları en iyi şekilde anlatabilmek, karşıdakilerin de onları daha iyi anlayabilmeleri ve hayatlarına uyarlayabilmeleri için model oluşturmuşlardır.

Bu bağlamda Yüce Allah insanlara iyi bir model oluşturması amacıyla daha sonra meydana gelebilecek itirazların ve karşı çıkışların önüne geçebilmek için bir meleği peygamber olarak gönderse bile, onu insan suretinde göndereceğini şu şekilde belirtmektedir: *"Eğer onu (peygamberi) bir melek kılsaydık, yine onu bir adam (suretinde) yapardık ve onları yine içinde*

²⁴ Müslim, "Birr" ve "Sıla", 95.

buldukları karmaşaya düşürmüş olurduk"²⁵ Bu âyetten hareketle insanların yapılarında kendi türlerinden olanı model ve örnek alma gerçeği yatmaktadır. Çünkü farklı yapıda olan varlıklar, insanlar tarafından örnek olarak alınamaz. Örneğin hiçbir beşeri özelliğe sahip olmayan melekler, hiçbir zaman ve mekânda insanlara model oluşturamazlar. Yani yemeyen, içmeyen, irade sahibi olmayan, çeşitli olaylar karşısında olumlu ya da olumsuz eylemde bulunamayan ve tamamen muti olan bir varlık, nasıl olur da beşeri özelliklerle donatılmış bir varlığa örnek olabilir. Bazen insanlar kendi türlerinden olanların bazı özelliklerini örnek alamazken, fizyolojik ve biyolojik yapıları farklı olan bir varlığı elbette model olarak kabul edemez. İnsan gerçeğini en iyi bilen Yüce Allah kesinlikle onlara model ve örnek alabilecekleri bir varlığı takdim edecektir. Yani örnek alan ile örnek alınan varlığın mahiyet itibariyle aynı özelliklere sahip olmaları gerekmektedir. Yoksa Yüce Allah, insanlara kaldıramayacakları bir teklifte bulunmuş olur ki, bu da mesajın anlaşılmasının ve hayata tatbik edilmesinin önündeki en büyük engeli teşkil eder.

Bu sebeple herkes tarafından takip edilebilecek olan örneklik vasfı, evvelemirde olağanüstülüğü değil, normalliği ifade eder. Çünkü sıradan herkesin örnek alabileceği bir davranış ve yaşantı modeli, ancak başkaları için örnek olarak sunulabilir. Aynı şekilde kişisel ve toplumsal yaşantılarda edinilmesi gereken örneklik vasfını zorlayan ve en üst ile en alt birimlerin yani olağanüstü yeteneklerin cârî olduğu tercih ve yaşantılar, hatta seçimler, herkesin takibi için örnek olarak sunulamaz. Mamafih bizler için örnek olarak sunulan şeyler, herkesin zorlanmadan ve de özel bir yeteneğe ihtiyaç duymadan yapabildiği şeylerdir. O nedenle peygamberlerin özeline ait olan ibadet ve tutumlar, sıradan insanlar için örnek olarak tavsiye edilmemiştir. Zira örnek alabilmenin gerek ve yeter şartı gereği, aynı şeyleri yapabilen herkesin benzeri durumu meydana getirmesi

²⁵ el-En'âm 6/9.

gerekmektedir. Eğer ki, diğer insanlar da bunu kolaylıkla yapamazsa lanse edilmiş olan o eylem, örnek olarak isimlendirilemez.²⁶

Yüce Allah, Mekkelilere kendilerinden olan, aralarında uzun bir süre yaşayan ve her yönünü en iyi bildikleri birini peygamber olarak göndermiştir. Çünkü Hz. Peygamber daha önce onların arasında bir melek hayatı yaşamamıştır. O, onlar gibi normal bir hayat sürmüştü ve Mekkeliler arasından olağanüstü özellikleriyle ön plana çıkmamıştır. Mekkeliler de kendisine üstün varlık muamelesi yapmamışlardır. Aynı toplum onu geleceğin peygamberi olarak da algılamamıştır. Ancak Hz. Peygamber toplum içerisinde tamamen insanî olarak bazı üstün ve ahlakî vasıflarıyla kendisini hissettirmiştir. Bu durum kendisinde hiçbir zaman ilahî bir özelliği yansıtmamıştır.

Evet o, bir peygamberdir, model olma vasfına sahiptir, ama aynı zamanda bir beşerdir, bütün insanların yaratıldığı asıldan, özden yaratılmıştır, bütün insanlar için ortak olan nitelikleri vardır; acıkır, susar, bazı yiyecek ve içecekleri sever, bazılarını sevmez, hastalanır, tedavi görür, acı çeker, korkar, sevinir, öfkelenir, eşi, çocukluğu olur, vahyin gelmediği konularda ve zamanlarda kendi düşünce ve içtihadına göre hareket eder. Onun örnekliliği beşerî hayatı ve tercihleri ile değil, Allah rızasına götüren yolu, davranış ve sözleri ile ilgilidir. Bir mümin, Hz. Peygamber'in beşerî olarak sevmediği bir yemeği, rengi, kokuyu ve benzeri şeyleri sevse, onun örnekliliğinden ayrılmış olmaz, ama Allah rızası ile ilgili bir konuda onun yapmadığını yapsa, yaptığını yapmasa örnekliliğini terk etmiş, yolundan ayrılmış olur. Çünkü Hz. Peygamber'in örnekliliği, onu taklit etmek veya ona benzemek değil, onun peygamberlik misyonunu, hayata bakışını, eşyayı algılayışını ve beşerî ilişkilerde sergilediği evrensel ilkeleri benimsemektir. Onun bu yönlerine değer vermeyerek bir insan olarak yediği, içtiği ve giydiği şeyleri 'sünnet' kavramı çerçevesinde değerlendirmek, yani peygamber olarak değil de, bir beşer olarak ortaya koyduğu davranışları din ve inanç objesi olarak

²⁶ Okumuş, *Algı Ya da Gerçek Hz. Peygamber'i Anmak veya Anlamak Üzerine*, 94-95.

Müslümanlara dayatmak, Hz. Peygamber'in hedeflerinin kodlarını anlamamaktır.

Bütün insanlığa örnek olarak gönderildiği için onun bütün tutum ve davranışları, beşerî münasebetleri ve Allah'a karşı görevleri en mükemmel ölçüdeydi. Bu yüzden o, bir takva, bir adalet, bir ahlâk abidesiydi. İnsanlara güzel ahlâk ve dürüst hayatı, sadece telkin etmiyor, aynı zamanda kendi hayatında, en mükemmel bir şekilde uyguluyordu. Kur'ân'ın övdüğü bir hasleti herkesten fazla benimser, yasaklanan davranışlardan da, herkesten daha çok sakınırdı. Çünkü Hz. Âişe'ye, Hz. Peygamber'in ahlâkı sorulduğunda: *"Sizler hiç Kur'ân okumuyor musunuz? Onun ahlâkı Kur'ân'dı"*²⁷ diyerek cevap vermesi, Hz. Peygamber'in hayatının her aşamasında ortaya koyduğu davranışların, Müslümanlar için ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Bu sebeple genç-yaşlı, fakir-zengin, hür-köle, kadın-erkek, yönetici-yönetilen herkesin onun hayatından alacağı evrensel ilkeler ve önemli dersler vardır. Bu açıdan Müslümanlar onun davranış kodlarının izinden giderek bu dünyada gerçek başarıya, kurtuluşa ve iyiliğe ulaşabilirler. Ayrıca Hz. Peygamber'i örnek almanın, beşerî ve sosyal ilişkilerimize, dinî, ticarî ve aile hayatımıza kısacası yaşamın her alanına önemli ölçüde katkı sağlayacağı muhakkaktır. Bu hakikati Kur'ân şöyle belirtmektedir: *"Andolsun, Allah'ın Resûlü'nde sizin için; Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı uman, Allah'ı çok zikreden kimseler için güzel bir örnek vardır."* Allah'ın, Müslümanlara örnek almaları için sunduğu peygamber portresi, bütün Müslümanların model alabilecekleri özellikte olmasıdır. Geleneğin her adımında mucize attığı bir peygamber örnek alınabilecek vasıflara sahip değildir. Diğer bir ifadeyle kişi her adımında olağanüstülükler sergileyen bir varlığı takip etmekten acizdir. Dolayısıyla bir Müslüman, Hz. Peygamber'in ne kadar beşer özelliği taşıyan fiil ve eylemi varsa, onları örnek alabilir. Çünkü örnek alan ile örnek alınan kişi veya kişilerin insan ortak paydasında buluşmaları gerekmektedir. Aksi takdirde model olarak görme durumu askıda kalır. Hâlbuki Allah bizlere Hz.

²⁷ Müslim, "Müsâfirîn", 139.

Peygamber'i en iyi örnek olarak takdim etmektedir. Burada üzerinde durulması gereken en önemli nokta; Allah'ın örnek almak için Müslümanlara sunduğu peygamberin nübüvvet yönü mü yoksa insanî yönü mü? Eğer Allah, Hz. Peygamber'in risâlet yönünün örnek alınmasını talep etse, bu insanın yapabileceği bir şey değildir. Allah böyle bir sorumluluğun pratikte hiçbir fayda sağlamayacağını en iyi şekilde bildiği için Hz. Peygamber'in insanî yönünün örnek alınmasına vurgu yapmaktadır. Çünkü mantıklı ve geçerliliği olan böyle bir örnektir.

3. Ölümlü Olması

Yaşam, insanı dünya hayatına bağlayan temel bir olgudur. Ölüm ise, onun bu yaşam ile bağını koparan bir gerçekliktir. Bu sebeple Yüce Allah'ın yarattığı her varlık, kısa veya uzun bir yaşam serüveninden sonra mahiyeti Yüce Allah tarafından takdir edilmiş olan farklı bir mekâna gitmektedir. Allah'ın yarattıkları arasında dünya hayatında ebedi olacak şekilde formüle edilen bir canlı yoktur. Yani Yüce Allah, hiçbir varlığa bu özelliği bahşetmemiştir. Neticede her canlı varlık eninde sonunda ölüm denen gerçekle karşılaşacaktır. Kur'an-ı Kerim'de bu hakikat şöyle anlatılmaktadır: *"Her canlı ölümü tadacaktır. Ve ancak kıyamet günü yaptıklarınızın karşılığı size tastamam verilecektir. Kim cehennemden uzaklaştırılıp cennete konursa o, gerçekten kurtuluşa ermiştir. Bu dünya hayatı ise aldatma metândan başka bir şey değildir."*²⁸ *"Her canlı ölümü tadacaktır. Sizi bir imtihan olarak hayır ile de şer ile de deniyoruz. Ancak bize döndürüleceksiniz."*²⁹

Allah'ın gönderdiği bütün peygamberler doğmuşlar, yaşamışlar ve diğer canlı varlıklar gibi genel-geçer kural çerçevesinde kısa veya uzun bir hayat sürecinden sonra vefat etmişlerdir. Peygamberlerin de vefat edebileceğini idrak eden insan, onlara tanrılık vasfını vermekten imtina edecek ve onları, kendileri gibi birer insan orijinli yapıda oldukları gerçeğini kabullenmekte zorluk çekmeyecektir. Ancak buna rağmen bazı din mensupları

²⁸ el-Âl-i İmrân 3/185.

²⁹ el-Enbiyâ 21/35.

peygamberlerine ölümsüzlük özelliğini atfetmekten geri durmamışlardır. Hatta bu bağlamda Hz. İsa'nın ölmediği, Allah'ın katına yükseltildiği ve kıyamete yakın bir zaman diliminde yeryüzüne gönderileceği inancı Müslümanlar arasında oldukça yaygınlık kazanmıştır. Yani Hz. İsa'ya böyle bir özellik atfederek adeta ona "tanrılık" özelliği vermişlerdir. Hâlbuki böyle bir inanç, Kur'ân'ın temel ilkelerine ve Allah'ın canlı varlıklar için koyduğu genel kaideye aykırıdır. Kur'ân-ı Kerîm bu inanışın yanlışlığını ve Hz. İsa'nın vefat ettiğini şu şekilde açıklamaktadır. "*Hani Allah şöyle buyurmuştu: "Ey İsa! Şüphesiz, senin hayatına ben son vereceğim. Seni kendime yükselteceğim. Seni inkâr edenlerden kurtararak temizleyeceğim ve sana uyanları kıyamete kadar küfre sapanların üstünde tutacağım. Sonra dönüşünüz yalnızca banadır. Ayrılığa düştüğünüz şeyler hakkında aranızda ben hükmedeceğim."*³⁰

*"Ben onlara, sadece bana emrettiğin şeyi söyledim: Benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah'a kulluk edin (dedim.) Aralarında bulunduğum sürece onlara şahit (ve örnek) idim. Ama beni vefat ettirdiğinde, artık üzerlerine gözetleyici yalnız sen oldun. Sen, her şeye hakkıyla şahitsin."*³¹ *"Doğduğum gün, öleceğim gün ve yeniden diriltileceğim gün bana selâm (esenlik) verilmiştir."*³²

Son elçi olarak gönderilen Hz. Peygamber, Mekke toplumu içerisinde doğmuş, çocukluk ve gençlik yıllarını onların arasında geçirmiş, peygamberlik tecrübesini burada yaşayarak tebliğ sürecinin önemli bir kısmını aynı toplum içerisinde yerine getirdikten sonra halkın baskı ve şiddetinden dolayı Medine'ye giderek risâletinin geri kalan kısmını burada geçirdikten sonra yaklaşık olarak iki haftaya varan hastalık sürecinden sonra vefat etmiştir. Yani Allah Resûlü normal insanların öldüğü gibi vefat etmiştir. Kur'ân-ı Kerîm'de Resûlullah'ın zamanı gelince vefat edeceği şu âyetlerde dile getirilmektedir:

*"(Ey Muhammed!) Şüphesiz sen öleceksin onlar da ölecekler."*³³ *"Biz, onları yemek yemez bir beden yapısında yaratmadık. Onlar ölümsüz de değillerdir."*³⁴

³⁰ el-Âl-i İmrân 3/55.

³¹ el-Mâide 5/117.

³² el-Meryem 19/33.

³³ el-Zümer 39/30.

*"Biz, senden önce hiçbir beşere ölümsüzlük vermedik. Şimdi sen ölürsen, onlar ebedi mi kalacaklar?"*³⁵

*"Muhammed, ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler gelip geçmiştir. Şimdi o ölür veya öldürülürse gerisin geriye (eski dininize) mi döneceksiniz? Kim gerisin geriye dönerse, Allah'a hiçbir zarar veremez. Allah, şükredenleri mükâfatlandıracaktır."*³⁶

Yukarıdaki âyetlerde Hz. Peygamber'in vefat edeceği net bir şekilde belirtilerek onun tanrılaştırılmasının önüne geçilmektedir. Âyetlerde Hz. Peygamber'in vefat edeceği belirtilmesine ve onun vefatı tarihsel bir olgu olarak kabul edilmesine rağmen, bazılarının bu gerçeğin dışında bir algı oluşturarak onun vefat etmediğine ve yeryüzünde hâlâ tasarruf sahibi olduğuna inanmaları gerçekten ürpertici bir durum olduğu gibi akıl, insaf ve iz'an sınırlarını zorlayan bir durumdur. Bu duygu ve düşüncede olanların Kur'an-ı Kerim'i merkeze alarak Hz. Peygamber'i daha iyi anlamaları gerekmektedir. Kur'an'ın temel nasları, İslâm'ın kesin prensipleri, akıl ve mantık kurallarına göre Hz. Peygamber gerçekten vefat etmiştir ve kesinlikle dünya hayatıyla irtibatı yoktur. Kur'an'daki şu âyet de bu durumu teyit etmektedir: *"Yeryüzünde bulunan her canlı yok olacaktır. Ancak azamet ve ikram sahibi Rabbinin zâtı bâki kalacaktır."*³⁷ *"Sen Allah ile beraber başka bir ilâha ibadet etme. O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur. O'nun zatından başka her şey yok olacaktır. Hüküm yalnızca O'nundur ve kesinlikle O'na döndürüleceksiniz."*³⁸

4. Hata Yapabilir Olması

Allah'ın kan, et, kemik ve hücrelerden oluşturarak yarattığı insanoğlu, Allah ile evren, doğa ile kendisiyle ve çevresiyle sürekli bir şekilde etkileşim halindedir. Onun içinde bulunduğu sosyolojik ve psikolojik şartlar gereği olumlu veya olumsuz davranışlar sergilediği bilinen bir

³⁴ el-Enbiyâ 21/8.

³⁵ el-Enbiyâ 21/34.

³⁶ el-Âl-i İmrân 3/144.

³⁷ el-Rahmân 55/26-27.

³⁸ el-Kasas 28/88.

gerçektir. Yani insanın doğasında pozitif bir hareket sergileme özelliği olduğu kadar negatif bir eylemde bulunma eğilimi de mevcuttur. Allah'ın insanın yapısına kodladığı bu nitelik, her insanda bulunmaktadır. Bu olgudan hareketle insan hangi konumda olursa olsun ve hangi sığata sahip bulunursa bulunsun, zaman zaman bu özellik harekete geçerek kendisinden olumsuz fiiller sadır olabilir. İnsanın isteyerek ya da istemeyerek ortaya koyduğu olumsuz eylemler, onu kendisine yabancılaştırmamaktadır. İnsan hayatı boyunca bu dürtüyle birlikte yaşamaya devam eder. Bu sebeple insan hata yapmaya meyilli ve potansiyel bir görünüm arz etmektedir. Bu noktada Allah'ın beşerî zaafıarla donatarak yarattığı insanlar arasında hiçbir ayırım yoktur. Bu bağlamda Allah'ın insanları aydınlatmak amacıyla gönderdiği Hz. Âdem,³⁹ Hz. Musa⁴⁰ ve Hz. Yunus⁴¹ gibi bazı peygamberlerin bu tarzda olumsuz eylemlerde buldukları Kur'ân'da belirtilmektedir. Bu realite onları peygamberlikten uzaklaştırmamıştır. Hatta onların bu gibi hatalarda bulunmaları, kendilerinin yüzde yüz insan orijinli varlık olduklarını ve diğer insanların hayatında olan bazı olumsuz hareketlerin onların da hayatında olabileceğinin Kur'ânî delilidir. Onların bu özellikte olmaları, Allah'tan aldıklarını insanlara ulaştırmalarına bir hanel getirmemiştir. Yani tebliğ görevlerini en iyi bir şekilde yerine getirmişlerdir.

İslâm'ın inanç akidesine göre Allah'ın gönderdiği peygamberlerin "*ismet*" yani günah işlememe sıfatı bulunmaktadır. Peygamberlere has olan bu sıfatı kabul etmekle birlikte yanlış yorumlandı kanaatindeyiz. Çünkü Allah peygamberlerini toplumun en karakterli, en şahsiyetli, en kişilikli ve en güvenilir olanlarından tercih etmesine rağmen onların en önemli vasfı, insan özelliklerine sahip olmalarıdır. Bu sebeple peygamberlerin sahip oldukları "*ismet*" sıfatı onların yaşamlarının bütün alanıyla değil, sadece nübüvvet alanıyla ilgilidir. Yani peygamberler, Allah'tan aldıkları vahiy konusunda hata

³⁹ el-Bakara 2/35-36; el-A'râf 7/20-22.

⁴⁰ el-Kasas 28/15-16.

⁴¹ el-Sâffât 37/140-145; el-Enbiyâ 21/87-88.

yapamazlar, günah işleyemezler. Çünkü onların bulunduğu konum, bu hususlarda yanlışlık yapmaya müsait değildir. Diğer sahalara gelince, onlar da yaşamın getirdiği birtakım özelliklerden dolayı hata işleyebilirler. Ancak bu yönleri, peygamberliklerine asla hanel getirmez.

Peygamberlik halkasının sonuncusu olan Hz. Peygamber, beşerî vasıflarla donatılan bir özelliğe sahiptir. Allah Resûlü bu özellik neticesinde zaman zaman da olsa, istemeyerek bazı hata diyebileceğimiz tarzda eylemlerde bulunmuştur. Bu davranışlarından dolayı Resûlullah, Kur'an-ı Kerim'de uyarılara muhatap olmuştur. Ama bu husus, Resûlullah'ın tebliğ görevini olumsuz yönde etkilememiştir. Aksine insanların onu aşırı yücelterek tanrılaştırmasının önüne geçilmiştir. Hz. Peygamber'in günah işleyebileceği Kur'an'da şöyle belirtilmektedir: *"Allah'tan başka ilah olmadığını bil. Kendi günahın ve inanan erkek ve kadınların günahı için af dile. Allah dönüp dolaşacağınız yeri bilir."*⁴² Âyette, Allah Resûlü'ne kendi günahı için istiğfarda bulunmasının emredilmesi, onun günah işleyebilecek bir yapıda olduğunu net bir şekilde ortaya koymaktadır. Resûlullah yaptığı tercihlerden dolayı Kur'an-ı Kerim'de uyarılara muhatap olmuştur. Bu uyarıları şu şekilde belirtebiliriz:

a- Abdullah b. Ümmü Mektûm Olayı

*"Kendisine o âmâ geldi diye Peygamber yüzünü ekşitti ve öteye döndü. (Ey Muhammed!) Ne bilirsin, belki de o arıacak, yahut öğüt alacak da bu öğüt kendisine fayda verecek. Kendini muhtaç hissetmeyene gelince; sen ona yöneliyorsun. (İstemiyorsa) onun arınmasından sana ne! Allah'a karşı derin bir saygıyla korku içinde koşarak sana geleni ise bırakıp, ona aldurmuyorsun. Hayır, böyle yapma! Çünkü bu Kur'an bir öğüttür. Dileyen ondan öğüt alır."*⁴³

b- Bedir Esirleri

"Yeryüzünde düşmanı tamamıyla sindirip hakim duruma gelmedikçe, hiçbir peygambere esir almak yakışmaz. Siz geçici dünya menfaatini istiyorsunuz, Hâlbuki

⁴² el-Muhammed 47/19.

⁴³ el-Abese 80/1-12.

Allah ahireti istiyor. Allah mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir. Eğer Allah'ın daha önce verilmiş bir hükmü olmasaydı, aldığımız şeyden dolayı size büyük bir azap dokunurdu.”⁴⁴

c- İfk Olayı

“O iftirayı uyduranlar, içinizden bir güruttur. Bu iftirayı kendiniz için kötü bir şey sanmayın. Aksine o, sizin için bir hayırdır. Onlardan her biri için işledikleri günahın cezası vardır. İçlerinden (elebaşlık ederek) o günahın büyüğünü üstlenen için ise ağır bir azap vardır. Bu iftirayı işittiğiniz zaman, iman eden erkek ve kadınlar, kendi hakkında iyi zan besleyip: ‘Bu, apaçık bir iftiradır’ deselerdi ya!”⁴⁵

d- İlä Olayı

“Ey Peygamber! Eşlerinin rızasını arayarak, Allah'ın sana helal kıldığı şeyi niçin kendine haram ediyorsun? Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir”⁴⁶

e- Münaflıklara İzin Vermesi

“Allah seni affetsin! Doğru söyleyenler sana iyice belli olup, yalancıları bilinceye kadar niçin onlara izin verdin?”⁴⁷

f- Hz. Peygamber'in 'İnşaallah' Demeyi Unutması

“Hiçbir şey hakkında sakın ‘yarın şunu yapacağım’ deme! Ancak, ‘Allah dilerse yapacağım’ de. Unuttuğun zaman Rabbini an ve ‘Umarım Rabbim beni bundan daha doğru olana ulaştırır’ de.”⁴⁸

g- Hz. Peygamber'in Abdullah b. Ubey'in Cenaze Namazını Kıldırması

“Onlardan ölen hiçbirine asla namaz kılma ve kabrinin başında bulunma. Çünkü onlar Allah'ı ve Resûlü'nü inkar ettiler ve fasık olarak öldüler.”⁴⁹

⁴⁴ el-Enfâl 8/67-68.

⁴⁵ el-Nur 24/11-12.

⁴⁶ el-Tahrîm 66/1.

⁴⁷ el-Tevbe 9/43.

⁴⁸ el-Kehf 18/23-24.

⁴⁹ et-Tevbe 9/84.

*h-Hz. Peygamber'in Zeyneb bnt. Cahş İle Evlenmesi*⁵⁰

*"Zevcenî (kendine) tut (boşama) ve Allah'a karşı takva sahibi ol." demiştin. Allah'ın açıklayacağı şeyi nefsinde saklıyordunve insanlardan korkuyordun (çekiniyordun). Allah, (Kendisinden) korkman (çekinmen) için daha çok hak sahibidir. Sonra Zeyd, ondan alâkasını kesince onu, seninle evlendirdik ki, evlâtlıklarının kendileriyle ilişkilerini kestikleri (boşadıkları) kadınların evlenmelerinde, mü'minlerin üzerinde bir zorluk olmasın diye. (Böylece) Allah'ın emri yerine getirilmiş oldu."*⁵¹

Kur'an-ı Kerim'de bu olaylar anlatılırken, normal hayat içerisinde Hz. Peygamber'in başından geçen ve hadislerle yansıyan bazı unutmaları vardır. Onun bu özelliği beşer olduğunun göstergelerinden biridir. Unutmak, beşeri zaafarla donatılan insanın en önemli özelliğidir. Bu özellik her insanda az veya çok bulunmaktadır. İnsan olmaları açısından peygamberlerde unutmaları özelliği bulunmaktadır. Onların peygamber olarak gönderilmeleri bu insanî vasıftan masûn olduklarını göstermez. Allah, bu gerçeği en iyi bildiği halde insanlar arasından seçtiklerini peygamber olarak görevlendirmiştir. Gerçekten böyle bir illet, insanların peygamber olarak görevlendirilmesine engel bir durum oluştursaydı, bu özellikteki insanlar elçi olarak gönderilmezlerdi. Anlaşılan o ki, bu illet, peygamber gönderilmesine mani değildir. İnsanî vasıf olarak kendisini gösteren bu illet, dinî konularda bir zaafa neden olmaz. Zaten bu özellik dini hususlarda belirgin bir şekilde ortaya çıksaydı, ilahi emir ve yasaklarda birtakım karışıklıkların olmasının önüne geçilemezdi. Bu durum beraberinde ilahi emir ve yasaklara güvenilirliği tartışma haline getirirdi. Bu sebeple peygamberler tebliğ konularında böyle eksikliklerden uzaktırlar. Ama dünyevî hususlarda diğer insanlardan hiçbir farkları yoktur. Hz. Peygamber yaşadığı dönem içerisinde insanî zaaflarından dolayı bu tarzdaki bazı olayları yaşamış ve yapması gerekirken yapmadıkları kendisine anlatıldığı zaman da

⁵⁰ Uyanlar hakkında geniş bilgi için bkz. İhsan Arslan, *Hz. Peygamber ve Sahâbe Örneğinde İslâm'da Eleştiri Kültürü*, (İstanbul: Okur Akademi Yayınları, 2016), 27-118.

⁵¹ el-Ahzâb 33/37.

bunları büyük bir olgunlukla karşılamıştır. Şu kadar var ki; Hz. Peygamber'in dinin genel ilke ve esasları konusunda unutmaması veya yanılması söz konusu değildir. O, şer'î-dinî konuların öğrenilmesi ve onların insanlara açık ve net bir şekilde ulaştırılmasında bir zaaf göstermemiştir. Böyle bir zaaf olmuş olsa bile bu Allah'ın kontrolü içerisinde olduğu için Allah dilediğini unutturur, dilediğini de tespit eder. Fakat Hz. Peygamber risâletle ilgili görevini en mükemmel bir şekilde yerine getirmiştir.⁵²

Hz. Peygamber'in beşeri zaaflarından dolayı hayatında meydana gelen olaylar bağlamında namaz kılınca kendisine: *"Ey Allah'ın Resûlü! Namazda bir değişiklik mi oldu?"* denildi. O: *"Ne oldu?"* diye sordu. Onlar: *"Şöyle şöyle namaz kıldınız"* dediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber dizlerini büktü, kıbleye döndü ve iki defa secde yaptı, selam verdikten sonra bizlere yönelerek şöyle dedi: *"Namazda herhangi bir değişiklik olsaydı, mutlaka sizlere haber verirdim. Fakat ben de sizin gibi bir insanım. Sizin unuttuğunuz gibi ben de unuturum. Unuttuğum zaman bana hatırlatınız. Sizden biri namazında şüpheye düşerse, doğruyu araştırın ve o şekilde namazını tamamlayın, sonra selam verip iki defa secde yapın."*⁵³

Başka bir örnekte ise Resûlullah bizlere beş rekat namaz kıldırды. O, namazı bitirince cemaat kendi aralarında konuşmaya/fısıldaşmaya başladılar. Bunun üzerine Hz. Peygamber: *"Ne oldu?"* diye sorunca Onlar: *"Ey Allah'ın Resûlü! Namazda bir artış mı oldu?"* diye cevap verdiler. Allah Resûlü: *"Hayır"* dedi. Bunun üzerine sahâbiler: *"Beş rekat namaz kıldırдың"* deyince Resûlullah iki defa secde ettikten sonra kendilerine yönelerek şöyle buyurdu: *"Ben de sizin gibi bir insanım. Sizin unuttuğunuz gibi ben de unutabilirim."*⁵⁴

Diğer bir örnekte ise bir gün Hz. Peygamber namazı eksik ya da fazla kıldırды. Selâm verince ashâbtan Zü'l-Yedeyn isimli sahâbî kendisine: *"Ya Resûlallah! Namaz mı kısaldı, yoksa unuttunuz mu?"* diye sorunca Hz. Peygamber sağına soluna bakarak: *"Zü'l-Yedeyn'in söylediği şey doğru mu?"* dedi. Orada

⁵² H. Musa Bağcı, *Beşer Olarak Hz. Peygamber*, (Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2010), 222.

⁵³ Buhârî, "Salât", 31.

⁵⁴ Müslim, "Mesâcid", 91-94.

bulunalar: *"Doğrudur"* dediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber iki rekati kıldı ve sehiv secdesi yaptı.⁵⁵

Hz. Peygamber namazda iken âyetlerin bir kısmını unutarak atlamıştır. Musavver b. Yezid el-Esedî el-Mâlikî şöyle rivayet etmiştir: Resûlullah'ın namazda kıraatine şahit oldum. Bazı âyetleri atladi, okumadı. Bir adam: *"Ey Allah'ın Resûlü! Şu âyetleri atladın"* dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber: *"Onu bana neden hatırlatmadın?"* dedi. Adam: *"Ben onun nesh edilmiş olduğunu düşündüm"* diye cevap verdi.⁵⁶

Yukarıdaki örneklerde Hz. Peygamber'in namazı kıldırırken eksik veya fazla kıldığı/kıldırıldığı üzerinde durulmaktadır. Onun namazda yaptığı yanlışlık kendisine haber verilince taraflı tarafsız herkesin takdir edeceği bir davranış örneği ortaya koymuştur. Yani o, bir peygamber olarak kendisine böyle bir hatırlatma yapıldığı zaman hiçbir gurura ve kibre kapılmadan veya bunu ihsas ettirmeden *"Ben de sizin gibi bir insanım. Sizlerin unuttuğunuz gibi ben de unutabilirim"* diyerek insanlarda olan beşeri zaafların kendisinde de olduğunu söylemesi, karşıdakileri cesaretlendirmekte, kendilerine olan güvenlerini arttırmakta ve yanlışlığı kim yaparsa yapsın usulünce söylenmesi gerektiğini önemle vurgulamaktadır. Bu şekilde peygamberin eğitiminden geçen sahâbenin yanlışlığı gördüğü zaman karşıdakinin makam ve mevkisini dikkate alarak susması, onu sineye çekmesi mümkün müdür?! Burada şu hakikati de belirtmekte fayda mülâhaza ediyorum. Sahâbîler, Hz. Peygamber'in insan olma gerçeğini asla göz ardı etmemişlerdir. Yani onların Resûlullah'ı çok sevmeleri, onun uğruna her şeylerini feda etmekten bir an bile geri durmamaları, ondan yanlış eylemler sadır olduğunda kayıtsız kalmalarını gerektirmemiştir. Burada önemli olan, Hz. Peygamber gibi birinin onlara böyle özgür bir ortamı sağlamış olmasıdır.

⁵⁵ Müslim, "Mesâcid", 97.

⁵⁶ Ebû Dâvud, "Salât", 158.

5. Yetim Olması

Hız. Peygamber, normal insanların dünya gelme yöntemi olan bir anne ve baba vasıtasıyla dünyaya gelmiştir. O genel kanaate göre doğumundan üç ay önce babası Abdullah'ı kaybetmiş,⁵⁷ altı yaşına gelince de annesi Âmine'yi kaybetmiş ve böylece hem anne hem de baba tatafindan yetim kalmıştır. Annesinin ölümünden sonra dedesi Abdülmuttalib'in himayesinde iki yıl kalmış ve dedesi ölünce de amcası Ebû Talib'in himayesinde hayatını devam ettirmiştir. Bu olgulardan hareketle Hız. Peygamber yetimdir. Yetim ise bir beşer özelliğidir. Bu hakikat Kur'ân-ı Kerim'de şöyle belirtilmektedir: “*Seni yetim olarak bulup barındırmadı mı?*”⁵⁸ Bu sebeple Allah Resûlü sıradan bir çocukluk dönemi geçirmiştir. Bu bağlamda ona atfedilen olağanüstülükler beşer vasıfları taşıyan bir kişiyle örtüşmemektedir. Yani Hız. Peygamber'in bir anne-baba vasıtasıyla dünyaya gelmesi, yetim kalması ve yakınlarının koruması altında yetişmesi onun, küçükken kendine bakmaktan ve kendini korumaktan aciz olduğunu ortaya koymaktadır. Kendi kendine yetemeyen ve başkalarının bakımına muhtaç olan bir varlığın olağanüstülükler göstermesi nasıl mümkün olur?! Böyle insanî vasıfları olan bir şahsa atfedilen menkıbevî anlatımlar nasıl kabul edilebilir?! Bu efsanevî tarzda anlatılanlar nasıl inanç haline getirilebilir?! Akıl ve mantık kurallarını devre dışı bırakarak geleneği kutsamak nasıl izah edilebilir?! Müslümanlara, örnek alınabilir ve sosyal hayatta karşılığı olan bir peygamberi “*beşer olma*” vasfı dışında algılatmak ve kavratmaya çalışmak, Kur'ân'ın vurguladığı peygamber mesajına aykırıdır.

6. Sorumlu Olması-Vahye Uymakla Yükümlü Olması

Allah'ın yarattığı her varlık kendi özelliğine göre yaşamını devam ettirmektedir. Bu varlıklar kendilerine biçilen rol ne ise, o minval üzere hayatlarını sürdürmektedirler. Yani Allah'ın yarattığı formatın dışına

⁵⁷ Abdullah'ın vefatı hakkında geniş bilgi için bkz. Mehmet Azimli, *Siyeri Farklı Okumak*, (Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2010), 48; İsrail Balcı, *Peygamberlik Öncesi Hz. Muhammed*, (Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2014), 153.

⁵⁸ ed-Duhâ 93/6.

çıkarak hareket etme şansları bulunmamaktadır. Burada kastettiğimiz nokta, bu varlıkların akıl ve irade yetilerinin olmamasıdır. Beşerî vasıfları olmayan varlıkların sorumlulukları da bulunmamaktadır. Bundan dolayı ilahi emre ve nehye muhatap değildirler. Buna rağmen bu iradesiz ve düşüncesiz varlıklaryaşadıkları süre içerisinde kendi kodlarına göre en iyi şekilde varlıklarının gereğini yerine getirmeye çalışmaktadırlar.

Yüce Allah, insanı diğer varlıklardan ayrı bir formatta akıl ve irade sahibi olarak yaratmıştır. İnsanı insan yapan ve onu diğer canlılardan ayıran en önemli özelliği, onun akıl, irade, konuşabilme ve düşünebilme yeteneklerine sahip olmasıdır. İşte insanı diğer varlıklardan ayıran ve onu ilahi emir ve nehiyeler karşısında sorumlu hale getiren özelliği budur. İnsan bu özelliği sayesinde kendi lehinde ve aleyhinde olan ve olabilecek durumları bilebilecek ve ayırt edebilecek yeteneğe sahiptir. Buna rağmen Allah, insanlara peygamber gönderme zorunluluğu olmadığı halde lütfundan ve ihsanından dolayı kendisini daha iyi tanımaları ve dünya hayatında yapmaları gerekenleri öğretmek amacıyla elçiler göndermiştir. Bu elçilerden ve onların getirdiği mesajdan haberdar olanlar sadece ama sadece akıl ve irade sahibi olanlardır. İnsan oldukları halde bu yetilerden mahrum olanlar sorumluluk alanına dahil değildirler. Yani vahiy, akıllı varlıkları muhatap almaktadır. Başka bir deyişle akıl yoksa vahyin de bir değeri yoktur.

Yüce Allah'ın insanlar arasından seçip görevlendirdiği peygamberler de diğer insanlar gibi akıl ve irade yeteneğine sahiptirler. İnsanların sorumlu olduğu her hususta peygamberler de mesuldürler. Yani peygamberler her ne kadar mesajı getirenler olsa bile, getirdikleri vahye onlar da tabidirler. Peygamberler vahiy çerçevesinde hayatlarına yön vermektedirler. Gönderilen mesaja önce onlar uyarlar, sonra da insanlardan uymalarını talep ederler. Peygamber getirmiş olduğu mesaja uymadığı halde insanlardan ona tâbi olmalarını beklemeleri abesle iştigaldir. Böyle bir istekle insanların karşısına çıksa bile, pratikte bunun hiçbir karşılığı yoktur. Yaşanılmayan ve tatbik edilmeyen bir olgunun diğerlerine fayda vermesi beklenemez. Bu sebeple peygamberler getirdikleri mesajın gereğini herkesten daha özverili bir şekilde yerine getirirler ve bu şekilde de diğerlerine en iyi model oluştururlar. Zaten

Yüce Allah'ın, peygamberleri insanlar arasından seçmesi, gönderdiği mesajın insan olgusu içerisinde yaşanabilirliğini ve hayatta bir karşılığının olduğunu göstermek içindir. Eğer vahyin peygamberler örneğinde yaşanabilme gerçeğine gerek olmasaydı, Allah peygamberleri insanlardan değil de meleklerden gönderirdi ve insanların "bizim gibi bir insana mı?" uyucağız itirazına engel olurdu. Peygamberlerin son halkasını oluşturan Hz. Peygamber getirdiği mesajı önce kendi şahsında yaşamış sonra da insanlardan yaşamalarını istemiştir. Allah Resûlü önce bir kul, sonra ise peygamberdir. Dolayısıyla kul olan bir beşerin peygamberin getirmiş olduğu ilahî vahye uyma zorunluluğu bulunmaktadır. Resûlullah'ın yaşantısına bakıldığında hayatının her aşamasında vahye uygun hareket ettiği görülmektedir. Bazen istemeyerek de olsa beşerî zaaflarından dolayı hatalar yaptığı Kur'ân'da sabit olsa bile, bu durum vahye hiçbir şekilde zarar vermediği gibi, onun örnek olmasına da engel değildir. O, hiçbir zaman bir kul olduğu gerçeğini asla unutmamış ve bu çerçevede hayatını sürdürmüştür. Onu yakından tanıyanlar her fırsatta onun bir kul-beşer olduğunu ifade etmişler ve kendisini bu noktada model olarak takdim etmişlerdir. "Ölüm gelinceye kadar Rabbine ibadet et"⁵⁹ âyeti Hz. Peygamber'in ölüm gelinceye kadar Allah'a ibadet etmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda Allah Resûlü, hangi emri ve nehyi getirmişse, onu yerine getirmekle mükelleftir. Yani Resûlullah'ın getirdiği mesajı muhalif davranma lüksü yoktur. Bu önemli özellik onun bir insan olduğunu ve bu noktada diğer insanlardan farkının olmadığını ve vahiy karşısında onun da sorumlu olduğunu göstermektedir. Bu gerçek Kur'ân-ı Kerim'in ilgili âyetlerinde şöyle belirtilmektedir:

"Âyetlerimiz kendilerine apaçık birer delil olarak okunduğunda, (öldükten sonra) bize kavuşmayı ummayanlar, 'Ya (bize) bundan başka bir Kur'ân getir veya onu değiştir' dediler. De ki: Onu kendiliğimden değiştirmem benim için olacak şey değildir.

⁵⁹ el-Hicr15/99.

Ben ancak bana vahyolunana uyarım. Eğer Rabbime isyan edecek olursam, elbette büyük bir günün azabından korkarım.”⁶⁰

“De ki: Ben ancak, bu şehrin (Mekke'nin) Rabbine -ki O burayı dokunulmaz kılmıştır- kulluk etmekle emrolundum. Her şey de zaten O'na aittir. Bana müslümanlardan olmam ve Kur'ân okumam emredildi. Artık kim doğru yola gelirse, yalnız kendisi için gelmiş olur; kim de saparsa ona de ki: Ben sadece uyarıcılardanım.”⁶¹

“(Ey Muhammed)! Sana vahyolunana uy ve Allah hükmünü verinceye kadar sabret. O, hüküm verenlerin en hayırlısıdır.”⁶² “Hem kendilerine elçi (peygamber) gönderilmiş olanlara hem de gönderilen elçilere soracağız. Elbette onlara olup biten her şeyi bir bilgi (ilim) ile anlatacağız; zira biz, onlardan uzak değiliz.”⁶³

“Onlara bir mucize getirmediğin zaman, (ötekiler gibi) onu da derleyip getirseydin ya! derler. De ki: Ben ancak Rabbinden bana vahyolunana uyarım. Bu (Kur'ân), Rabbinizden gelen basîretlerdir (kalp gözlerini açan beyanlardır); inanan bir kavim için hidayet ve rahmettir.”⁶⁴

“Onlar, sana vahyettiğimizden başkasını bize karşı uydurman için az kalsın seni ondan şaşırtacaklardı. (Eğer böyle yapabilselerdi) işte o zaman seni dost edinirlerdi. Eğer biz sana sebat vermiş olmasaydık, az kalsın onlara biraz meyledecektin. İşte o zaman sana, hayatın da, ölümün de katmerli acılarını tattırırdık. Sonra bize karşı kendine hiçbir yardımcı bulamazdın.”⁶⁵

“(Eğer Peygamber) bize isnat ederek bazı şeyler uydurmuş olsaydı, mutlaka onu kudretimizle yakalardık. Sonra da onu şah damarını kesinlikle keserdik. Hiçbiriniz bu cezanın ona gelmesine mani olamazdı.”⁶⁶ “De ki: Allah'ın dışında taptığınız şeylere

⁶⁰ el-Yûnus 10/15.

⁶¹ en-Neml 27/91-92.

⁶² el-Yûnus 10/109.

⁶³ el-A'râf 7/6-7.

⁶⁴ el-A'râf 7/203.

⁶⁵ el-İsrâ 17/73-75.

⁶⁶ el-Hâkka 69/44-47.

tapmak bana yasak edildi. De ki: Ben sizin arzularınıza uymam, aksi takdirde sapıtırım da hidayete erenlerden olmam.”⁶⁷

“De ki: Ey insanlar! Benim dinimden şüphedeyseniz, bilin ki, ben Allah’ı bırakıp da sizin taptıklarımıza tapmam, fakat sizi öldürecek olan Allah’a kulluk ederim. Bana inananlardan olmam emredildi.”⁶⁸ “Allah’ı bırakıp da sana fayda ve zarar vermeyecek şeylere tapma. Eğer bunu yaparsan, mutlaka zalimlerden olursun.”⁶⁹

7. Merhamet Sahibi Olması

Rahmân ve Rahîm sıfatlarıyla muttasıf olan Yüce Allah, şefkat ve merhamet duygusunu bütün canlı varlıklara kodlamış, özellikle de yarattıkları içerisinde akıl ve irade bakımından en üstünü ve mükemmeli olan insanın yapısına da yerleştirmiştir. Diğer canlıların yavrularına olan şefkati ve merhameti fitridir, doğuştandır. Yani insan dışındaki canlıların bu yöndeki eğilimleri bilinçli ve şuurlu yapılan hareketler değildir. Bundan dolayı onların arasında görülen bu yönelişlerin doğallıktan öte bir önemi yoktur. Ancak insanın da doğasında bulunan bu özellik, onun bilinçli tasarrufuyla daha da anlamlı hale gelmektedir. İşte bu noktada akıl ve iradenin sonucu sorumluluğun yansımaları olan yaptıklarından, yapması gerekirken yapmadıklarından; konuştuklarından ve konuşması gerekirken konuşmadıklarından hesaba çekileceği bilinci aktif hale gelmektedir. Doğaldır ki, insanın yapısında sadece bu güzel hasletler bulunmamaktadır. Tam aksine insanın formatında olumlu ve olumsuz duygular bir arada mevcuttur. Yani bir olumlu duygu zıddıyla kaimdir. Bundan dolayı insan iki yönünü de aktif etme potansiyeline sahiptir. Çift yönlü olmasına rağmen, akıl ve iradesini kullanarak olumlu duygularını harekete geçirenler, yaradılış gayelerine uygun bir şekilde davranma eğilimi göstererek diğer canlılardan ve kendi türlerinden ayrılırlar. İşte insanı insan yapan farkındalığını ortaya koymak ve olabildiğince pozitif eylemlerde bulunarak insanlaşmaktır.

⁶⁷ el-En’âm 6/56.

⁶⁸ el-Yûnus 10/104.

⁶⁹ el-Yûnus 10/106.

Yüce Allah'ın insanlar arasından seçtiği peygamberlerde en üst seviyede olan şefkat ve merhamet duyguları, onların tebliğ faaliyetlerinde kendini iyiden iyiye hissettirmiştir. Onlar risâlet görevlerini yerine getirirken şefkat ve merhamet yönlerini en iyi şekilde aktif hale getirmişlerdir. Muhatapları kendilerine ne kadar karşı çıkarlarsa çıksınlar, bu temel ilkedен asla ödün vermeyerek çizgilerini sürdürmeye devam ettirmişlerdir. Onlar bu duygularını sadece insanlara değil, bütün canlılara karşı gösterirler. Peygamberler arasında şefkat ve merhamet yoksunu olarak tanımlanabilecek hiçbir isme rastlanılmamaktadır. Zaten onlar görevde buldukları süre içerisinde ortaya koydukları davranış biçimleriyle insanlara bunun en güzel örneklerini sunmuşlardır.

Peygamberlik halkasının son zincirini oluşturan ve *“Alemlere rahmet olarak gönderilen”*⁷⁰ şefkat ve merhamet duygusunun gereğini yerine getiren insanların en başında gelen Hz. Peygamber bütün çaba ve gayretlerini ümmetinin iyiliği ve insanlığın kurtuluşu için harcayarak ön plana çıkmış, özelde Müslümanlar genelde ise tüm insanlar için zirve şahsiyet, örnek kişilik haline gelmiştir.

Şefkat ve merhamet insanı yücelten ulvî duygulardandır. Merhametin gücü, şiddet ve öfkenin gücünden her zaman üstün gelmiştir. Dünya sevgi ve merhamet üzerine kuruludur. Allah'ın Rahmân ve Rahîm sıfatlarına sahip olması O'nun ne kadar çok merhametli olduğunu ifade etmektedir. Mamafih merhametin kaynağı olan Allah, özelde Müslümanlara genelde ise bütün insanlara gönderdiği Hz. Peygamber'e bu insanlık duygusunu olabildiğince yüklemiştir. Bu sebeple Allah Resûlü en azılı düşmanlarına bile bu duygu çerçevesinde muamelede bulunmuştur. Onun insanlara merhametle yaklaşımı, kırıncı ve sert davranmaması, onları kopması mümkün olmayan bağlarla kendine bağlamıştır. Onun örnek hayatını inceleyenler, kendisine ve Müslümanlara kötülükler yapan eziyetler çektiren putperestleri bile, eline pek çok cezalandırma fırsatı geçmesine rağmen affettiğini, onları ortadan

⁷⁰ el-Enbiyâ 21/107.

kaldırmaktansa, kazanmayı hedeflediğini görecektir. Bedir Savaşı'nda aldığı esirleri, Müslümanlara okuma-yazma öğretmeleri karşılığında serbest bırakması⁷¹ ve yıllar sonra Mekke'ye zaferle döndüğünde İslam'ın en azılı düşmanlarını bile affetmesi,⁷² onun hayatında şefkatin ve merhametin ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Bu temel insanî nitelik sayesinde Resûlullah'a düşmanlık besleyenler, onu ortadan kaldırmaya çalışanlar, onun bu alicenap davranışları karşısında eğilerek onun ve davasının yılmaz bekçileri haline gelmişlerdir. Kur'ân-ı Kerîm onun bu insanî vasfını şu şekilde belirtmektedir: *“Andolsun, içinizden size öyle bir elçi (peygamber) geldi ki, sıkıntıya uğramanız ona ağır gelir; size karşı düşkün, mü'münlere de şefkatli ve merhametlidir.”*⁷³ *“Her halde sen (Hz. Muhammed), onlar bu söze (Kur'ân'a) inanmıyorlar diye üzüntüden kendini helak edeceksin.”*⁷⁴

8. Mütevazı ve Alçak Gönüllü Olması

Yüce Allah insanı en güzel biçimde yaratmıştır. Kur'ân'da yer alan *“Biz insanı en güzel biçimde yarattık”*⁷⁵ âyeti insanın yaratılmış varlıklar içinde özel bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Nefse haddinden fazla değer vermemek, gurur ve kibirden uzak bir hayat tarzını ifade eden mütevazı ve alçak gönüllü olmak, insanların en güzel hasletlerinden biridir. İnsanlara özgü olan bu özellik, peygamberlerde en üst seviyede bulunmaktadır. Peygamberler risâletleri döneminde bu ilkedен asla taviz vermemişlerdir. Gerek yazılı metinlerde gerekse de sözlü gelenekte peygamberlerin tebliğde buldukları muhataplarına karşı asla gururlu ve kibirli hareketlerde bulunmadıkları gibi, insanlara da bireysel ve sosyal ilişkileri zedeleyen bu gibi olumsuz eylemlerden kaçınmalarını öğütlemişlerdir. Yani bütün peygamberler insanlara Yüce Allah'ın değer verdiği şuurla davranmışlardır. Bu bağlamda

⁷¹ Taberî, *Târîhu'l-Ümem ve'l-Mülûk*, (Beyrut: 1997), II, 47; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, (Beyrut: 1982), II, 136.

⁷² Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, I, 268.

⁷³ et-Tevbe 9/128.

⁷⁴ el-Kehf18/6; eş-Şuarâ 26/3.

⁷⁵ et-Tîn 95/4.

tevazu sahibi olan bir kişi, her insanla birlikte yaşayabilen, herkesi kabul eden, kim olursa olsun fark gözetmeden bütün insanlarla konuşan ve her insanı ziyaret edip onları seven kimsedir.⁷⁶

İnsanlar arasında sevgi ve saygının, birlik ve beraberliğin oluşmasını engelleyen en önemli ilke; kibirli ve gururlu olmak, tevazu sahibi olmamaktır. Böyle kişiler, insanlarla irtibat kuramadıklarından dolayı toplumdan uzaklaşmışlardır. Nitekim şeytanın Allah'ın huzurundan kovulmasına kibir ve gurur sebep olmuştur. Hz. Peygamber, nübüvvetinin başından sonuna kadar bu insanî duygular çerçevesinde muhataplarına muamele etmiştir. Ayrıca o, herkese, Allah'ın insana verdiği değer bilinciyle davranırdı. İnsanları zengin-fakir, kadın-erkek diye ayırmazdı. Tüm insanlara sadece insan oldukları için önem verirdi. Bu sebeple kim olursa olsun insanlara iyi ve hoşgörülü bir şekilde muamele eder, kimsenin kalbini kırmaz, kimseye kötü söz söylemez, kimseye makam ve mevkisine göre davranmazdı. O halde onu örnek alan Müslümanın gurur ve kibirden kaçınması, alçak gönüllü ve tevazu sahibi olması gerekmektedir. Bu hususta Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: *“Yeryüzünde böbürlenerek dolaşma. Çünkü sen, (ağırlık ve azametinle) ne yeri yarabilir ne de dağlarla ululuk yarışına girebilirsin.”*⁷⁷ *“Küçümseyerek insanlardan yüz çevirme ve yeryüzünde böbürlenerek yürüme, Zira Allah, kendini beğenmiş övünüp duran kimseleri asla sevmez.”*⁷⁸ Aynı şekilde Allah alçak gönüllü olanları şu şekilde övmektedir: *“Rahman'ın hoş kulları onlardır ki, yeryüzünde tevazu ile yürürler ve kendini bilmez kimseler onlara laf attığında (incitmeksizin) “selâm!” deyip geçerler.”*⁷⁹ Bu konuda Hz. Peygamber de şöyle buyurmaktadır. *“Yüce Allah, bana mütevazı olmanızı ve hiç kimsenin diğerine karşı böbürlenmemesini emretmektedir.”*⁸⁰ *“Kim Allah için alçak gönüllülük yaparsa, Allah onun kadrini yükseltir. Kim de Allah'a*

⁷⁶ Fethi Yeken, *Davet Yolunda Hazırlık*, trc. Ziya Eryılmaz, (İstanbul: 1992), 50.

⁷⁷ el-İsrâ 17/37.

⁷⁸ el-Lokmân 31/18.

⁷⁹ el-Furkân 25/63.

⁸⁰ Müslim, “Cennet”, 64.

rağmen kibirlenirse, Allah onu aşağıların aşağısına indirir.”⁸¹ “Cehennemlikleri size haber vereyim mi? Onlar katı yürekli, malını hayırdan esirgeyen kibirli kimselerdir.”⁸² “Kendini büyük gören veya kibirli yürüyen, mahşer gününde, Allah’ın kendisine gazap ettiği kimsedir.”⁸³ “Elbisesini kibirlenerek sürükleyene Allah bakmaz.”⁸⁴ Kalbinde zerre kadar kibir olan kimse cennete giremez.”⁸⁵

Yukarıdaki âyet ve hadisleri insanlara tebliğ eden bir peygamberin âyetlere muhalif davranması mümkün değildir. Bu sebeple Hz. Peygamber’in mütevazı ve alçak gönüllü olması, onun insanlarla olan ilişkilerine ne kadar yön verdiğini göstermektedir. O, insanları dinlerine, ırklarına, renklerine göre ayırmazdı. Peygamberlik çizgisinin zirvesine ulaştığı günlerde bile bu duygu ve düşünce çerçevesinde hareket etmeyi başarmıştır. Hatta o, karşılaştığı insanlarla güler yüzle selamlaşır, onların hal ve hatırlarını sorar, konuşurken insanların yüzüne bakar, başkalarının sözünü kesmez, konuşulanları sabırla dinlerdi. Ayrıca o, kendisine aşırı saygı gösterilmesini istemezdi.⁸⁶ Onun mütevazılığı tam bir doğallıkla çevrelenmiştir. Bazı karizmatik kişilerde görünen, alçakgönüllülük perdesi altında aslında alkış ve takdir toplamaya dönük, bir riyakârlık yatırımına asla dönüşmemiştir. Mütevazı ve alçak gönüllü olmanın ahlakın bir parçası olduğunu bilen, bencil duygu ve düşüncelerden hayatı boyunca uzak duran Allah Resûlü, insanları küçümsememiş, onlara karşı kesinlikle kibirlenmemiştir. Çünkü bencillik, kişiyi son derece alçaltır, yüce duygular ise onun yücelmesini sağlar. Onun mütevazılığı ve alçak gönüllülüğü Kur’ân-ı Kerîm’de şöyle belirtilmektedir: *“Allah’ın rahmeti sayesinde sen onlara karşı yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı yürekli olsaydın, onlar senin etrafından dağılıp giderlerdi. Artık sen onları affet. Onlar*

⁸¹ Müslim, “Birr”, 69.

⁸² Buhârî, “Eymân”, 9; Müslim, “Cennet”, 46; Tirmizî, “Cehennem”, 13.

⁸³ Ahmed b. Hanbel, II, 118.

⁸⁴ Buhârî, “Libâs”, 1-2; Müslim, “Libâs”, 41.

⁸⁵ Müslim, “Îmân”, 91.

⁸⁶ Muhammed Yılmaz, *Peygamber Efendimizin 1001 Özelliği*, (İstanbul: Erkam Yayınları, 2013), 43.

*için Allah'tan bağışlama dile. İş konusunda onlarla müşavere et. Bir kere de karar verip azmettin mi, artık Allah'a tevekkül et, (ona dayanıp güven). Şüphesiz Allah, tevekkül edenleri sever."*⁸⁷

Hadisler de ise Allah Resûlü'nün mütevazılığı konusunda oldukça malzeme bulunmaktadır. Bu bilgiler içerisinde onun kendisini tanımlaması ve sınırlarını belirlemesi, kendisinin daha iyi anlaşılmasına önemli derecede katkı sağlayacaktır. O, risaleti öncesinde her yönüyle tabii, sade ve mutedil bir hayat yaşamıştır. Onun Mekke'de en çok dikkat çeken yönü dürüst, güvenilir ve ahlaklı bir kişiliğe sahip olmasıdır. Bu nedenledir ki, onu yakından tanıyanlar peygamber olmasına şaşırمامışlardır.⁸⁸ Zira Hz. Peygamber daima "beşer ve kul" olduğunun bilinci içerisinde hareket etmiş ve peygamberlik geldikten sonra da önceki sadeliği, tabiiliğini terk etmemiş, mütevazılığını asla elden bırakmamıştır.⁸⁹ Örneğin, Hz. Peygamber'in diz çökmüş bir vaziyette yemek yediğini gören bir bedevi: "Bu nasıl oturuş? diye sorunca o: "Ben de insanlar gibi yer, insanlar gibi otururum. Çünkü ben de Allah'ın bir kuluym"⁹⁰ diyerek, Müslümanlara tevazuun en güzel örneklerini sunmuştur.

Hz. Peygamber'in tevazu konusuna değinen Kadı İyâz şunları söylemektedir: "Hz. Peygamber'in tevazusuna gelince, Cenab-ı Hak katındaki yüksek mekiine rağmen o, insanların en mütevazı olanıydı. Kibri yoktu. Büyüklemezdi. Böyle olduğu için de merkebe biner, terkisine adam alırdı. Yoksulları ziyaret eder, fakirlerle birlikte olurdu. Kölelerin davetlerine icabet ederdi. Sahâbenin arasına karışır, bir mecliste kimseyi rahatsız etmeden boş olan yere otururdu. Evinde ailesinin işleriyle ilgilenirdi. Koyun sağardı. Elbisesini yamar, ayakkabısını tamir ederdi. Kendi işleriyle uğraşır, evini temizlerdi. Devesini yemlerdi. Hizmetçiyle beraber yemek yer, onunla hamur yoğururdu. Pazardan eşyasını kendisi taşırdı."⁹¹ Bir gün, Hz. Peygamber ile görüşmeye

⁸⁷ el-Âl-i İmrân 3/159.

⁸⁸ Güner, *Sünnet'ten Topluma*, 23.

⁸⁹ Erul, *Sahabe'nin Sünnet Anlayışı*, 82.

⁹⁰ Heysemi, *Mecmâu'z-Zevâid*, IX, 21.

⁹¹ Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, I, 115,117.

gelen bir şahıs Resûlullah'ı görünce, Hz. Peygamber'in heybetinden etkilenerek titremeye başlamıştı. Bunun üzerine Allah Resûlü: *"Sakin ol! Ben bir kral (yahut melek) değilim!" Ben sadece kurutulmuş et yiyen Kureyşli bir hanımın oğluyum"* diyerek⁹² adamın heyecanını yatıştırmaya çalışmıştır. Bu anlatı, bizlere Hz. Peygamber'in şahsın içinde bulunduğu durumu bir psikolog edasıyla anlayıp ona göre davranması ve onunla kendisi arasında insan bakımından hiçbir fark olmadığını *"kurutulmuş et yiyen Kureyşli bir hanımın oğluyum"* ifadesiyle bütün insanlığa belirtmesi, onun ne kadar mütevazı olduğunu göstermektedir. Bu ifadeyi kullananın bir peygamber ve devletin en üst makamında olan birisi olması, o şahısla ortak bir noktada buluşma gayreti ve çabası, bu örneği daha da anlamlı hale getirmektedir. Bu sebeple Allah Resûlü hayatın içinden çıkmış ve onu tüm iliklerine kadar yaşamış bir fenomendir.

Allah Resûlü kendisini insanüstü bir varlık olarak görmediği gibi sahâbenin de böyle telakki etmesine müsaade etmemiş, bu türden hâdiseler meydana geldiğinde sürekli olarak onları ikaz edip, kendisine insanüstü bir varlık gözüyle bakılmaması gerektiğini, kendisinin de onlar gibi bir insan olduğunu hatırlatarak, yanlış bir anlayışın zihinlere yerleşmesine izin vermemiştir. Ashâb, kendisini övmeye kalkıştığında ise bunu asla kabullenmez ve yaptığı mantıklı açıklamalarla karşı tarafı incitmeden ortaya çıkan problemi hem o dönemdeki insanlara hem sonraki dönem insanlarına en iyi örnek oluşturabilecek şekilde çözer hem de yanlış bir anlayışın zihinlere yerleşmesine müsaade etmezdi. Ashâb, kendisini övmeye kalkıştığında ise bunu kabullenmezdi.

İslâm düşünce yapısına göre insanlar arasında hiçbir ayırım olmadığı gibi Allah'ın gönderdiği peygamberler arasında da fark yoktur. Bu açıdan şu peygamber üstün, bu peygamber daha faziletli diyerek peygamberler arasında bir yarışmaya girilmemelidir. Çünkü onların hepsini Allah görevlendirmiş, hepsini insanlar arasından seçmiş ve hepsi de Allah'tan aldıkları emir ve

⁹² İbn Mâce, "Et'ime", 30; Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, I, 117.

nehiyleri insanlara tebliğ etmekle görevlendirilmişlerdir. Bu sebeple öz itibarıyla onların arasında hiçbir fark bulunmamaktadır. Hz. Peygamber her konuda Müslümanlara en iyi örnek olduğu gibi bu hususta da ortaya koyduğu icraatla onlara nasıl davranılması gerektiğini göstermiştir. Bu bağlamda Yahudilerden bir adam Hz. Peygamber'e gelerek Müslümanlardan birinin kendisine tokat attığını söyledi. Hz. Peygamber, Müslümanı çağırttı. Müslüman gelince Hz. Peygamber: *"Onun yüzüne neden vurdun?"* diye sorunca Müslüman: *"Yahudinin bulunduğu yere uğradım. O, Hz. Musa'nın bütün insanlardan daha üstün olduğunu söyledi. Bunun üzerine ben de sizin daha üstün olduğunuzu belirttim. Bundan dolayı sinirime hâkim olamayıp ona vurdum?"* deyince Hz. Peygamber: *"Peygamberler arasında beni üstün tutmayınız"*⁹³ buyurdu. Daha sonra da konu hakkında bir hutbe irad ederek: *"Hıristiyanların İsa b. Meryem'i övdüğü gibi beni övmeyiniz. Ben, sadece Allah'ın kuluyum. Bana Allah'ın kulu ve Resûlü deyiniz"*⁹⁴ diyerek Müslümanları, Hıristiyanların düştüğü hataya düşmemeleri konusunda uyarmıştır. Hatta Hz. Peygamber başka bir hadiste konunun önemin şöyle vurgu yapmıştır: *"Beni, Yunus b. Metta'dan üstün tutmayınız. Peygamberler arasında üstünlük yarışına girmeyiniz. Beni Musa'dan daha hayırlı görmeyiniz. Biz, şüpheye düşmeye İbrahim'den daha yakınız. Yusuf'un kaldığı gibi ben de hapiste kalsaydım, davete icabet ederdim."*⁹⁵

Bu örneklerde Allah Resûlü kendisinin, diğer peygamberlere karşı her hangi bir üstünlüğünün olmadığını ve bu sebeple övülmemesi gerektiğini, sadece Allah'ın kulu ve Resûlü olduğunu belirterek sınırlarını çizmiş ve insanların da kendisine bu şekilde bakmalarını tavsiye etmiştir. Müslümanlar da bu gerçekten hareketle peygamber yarıştırmalarından uzak durmalı ve Allah'ın önceki peygamberlere verdiği bir mucizeyi Hz. Peygamber'e vermemesini bir eksiklik olarak görüp mucize üretme yoluna gitmemelidirler. Çünkü Allah'ın, Hz. Peygamber'e vermediği bir özelliği, ona vermeye kalkmak, Allah'ın işini eksik yaptığını kabul etmek suretiyle o noksanlığı

⁹³ Buhârî, "Diyât", 32; Kastallânî, *İrşâdü's-Sârî*, (İstanbul: 1871), XIV, 386-387.

⁹⁴ Dârimî, "Rikâk", 68; Buhârî, "Enbiyâ", 48; Ahmed b. Hanbel, I, 23, 24, 47, 55.

⁹⁵ Müslim, "Fezâil", 151; Kâdî İyâz, *eş-Şifâ*, I, 116.

giderme çabası içerisinde olmaktır. Böyle bir tavır hiç kimseye bir şey kazandırmayacaktır. Aksine bu yapılan faaliyet, Allah'a iftira atma sorununu gündeme taşıyacaktır. Bir Müslüman böyle bir sorumluluğun altına girmekten olabildiğince sarfı nazar etmelidir.

İnsanlar zaman zaman sevdikleri kişilere iltifatlarda bulunurlar. Kimileri sevgisini normal cümlelerle ortaya koymaya çalışırken, kimileri de bu sevgiyi aşırı övgü dolu kelimelerle ifade eder. Burada önemli olan, iltifat edilen kişi/kişilerin nasıl bir tavır takındığıdır. Kişi, duygularla donatılmış bir varlık olduğundan kendisinde olan özellikler aşırı övgü içerikli kelimelerle ifade edildiğinde bundan gayet hoşnut olacaktır. Zaten kişiye sahip olmadığı özellikleri söylemenin bir anlamı yoktur. Ancak isnat edilen özellikler kişinin kendisinde olmasına rağmen daha sonraki süreçte birtakım problemlerin ortaya çıkacağı kaygısıyla engel olunmaya çalışılmalıdır. Sahip olunan veya olunmayan özelliklerin aşırı bir şekilde söylenmesinin temelinde bazı menfaat duygularının yattığını söylemek sanırım abartı olmaz. Her ne sebeple olursa olsun gerçekleri kişilerde farklı saplantılara sebebiyet vermeyecek bir üslupla mantıklı bir şekilde anlatmaya çalışmak, kişi/kişilere yapılabilecek en iyi övgüdür. Bu bağlamda sahâbîlerden biri: *“Ey Seyyidimiz, seyyidimizin oğlu, ey hayırlımız, hayırlımızın oğlu”* şeklinde hitapta bulununca bundan hoşlanmayan ve aşırı övgü dolu cümleler olarak değerlendiren Hz. Peygamber bunun yanlışlığını ve uygun bir hitap şekli olmadığını insanlara bir hutbe irat ederek şöyle belirtmiştir: *“Ey İnsanlar! Takva sahibi olunuz ve şeytan sizleri aldatmasın. Ben, Abdullah'ın oğlu Muhammed'im. Allah'ın kulu ve Resûlüyüm. Beni, Allah'ın vermiş olduğu bir konumdan daha yüksek bir mertebeye çıkartmanızdan hoşlanmıyorum.”*⁹⁶ Burada sahâbînin sözlerinde bir aşırılık görülmemektedir. Ancak Allah Resûlü böyle bir hitap şeklinin insanlar üzerinde bazı olumsuz etkiler meydana getireceği endişesiyle karşı çıkmış, şeytana karşı uyanık olmalarını tavsiye ettikten sonra kendisinin *“Abdullah'ın oğlu Muhammed”*

⁹⁶ Ahmed b. Hanbel, III, 153,241.

olduğunu, bunun dışında kendisine bir üstünlük verilmemesi gerektiğini belirterek Müslümanlara en iyi örneklerden birini sunmuştur.

İnsanlar, değerli ve saygın birileri yanlarına geldiği zaman saygılarını göstermek ve hoşnutluklarını ifade etmek amacıyla ayağa kalkmaktadırlar. Böyle hareketler sürekli olarak sergilendiğinde zaman içerisinde örfün değişmez bir kuralı olarak kabul görmektedir. Tabu haline gelen bu kurallar uygulanmadığında da saygısızlık olarak addedilmektedir. Makam ve mevki sahibi insanlara gösterilen bu tarzdaki saygı şekilleri, kişi/kişilerin bu konumlarını sürdürdükleri müddetçe devam ettirilir, ancak bu özelliklerini kaybettikleri zaman da nefrete dönüşür. Buna rağmen aynı insanlar onun yerine başka birisi aynı makam ve mevkiyi işgal ettiğinde benzer saygı gösterilerini ortaya koymaktan çekinmezler. Yani daha önce yaşamış tecrübe kendileri üzerinde tesir icra etmemiştir. O halde sıradan bir özelliğe sahip olan davranışlar tabu haline getirilip de insanlar zor durumda bırakılmamalıdır. Bu sebeple konu çerçevesinde Hz. Peygamber'in ortaya koyduğu davranışlar Müslümanlar için yönlendirici mahiyette algılanmalıdır. O, bir gün ashâbının yanına asasına dayanarak geldiğinde ashâb tazimde bulunmak için ayağa kalkmak istedi, ancak o: *"Acemlerin, kendi ulularını tazim etmek amacıyla ayağa kalktıkları gibi benim için ayağa kalkmayınız"*⁹⁷ diyerek kendisinin onlardan bir farkının olmadığını ve böyle basit hareketler içerisinde bulunmaktan kaçınmalarını tavsiye etmiştir. Ebû Hureyre bu konu hakkında başından geçeni şöyle anlatmaktadır: Resûlullah ile birlikte çarşıya çıktık. Allah Resûlü bir pantolon satın alınca satan kişiye şöyle dedi: *"Tart ve ağır bastır."* Bunun üzerine satıcı Resûlullah'ın elini öpmek istedi, ancak Hz. Peygamber elini çekerek şu uyarıda bulundu: *"Bu, Acemlerin krallarına yaptıkları bir uygulamadır. Ben kral değilim. Ancak sizden bir adamım."* Daha sonra Resûlullah pantolonu eline aldı ve bunu gören Ebû Hureyre onu taşımak isteyince Hz. Peygamber: *"Kişi, sahip olduğu şeyi taşımaya daha hak sahibidir"* diyerek eşyanın taşınmasına

⁹⁷ Ebû Dâvud, "Edeb", 152; Kâdî İyâz, *eş-Şifâ*, I, 115.

müsaade etmemiştir.⁹⁸ Bu uyarılardan sonra sahâbiler: *“Hiçbir şahıs kendilerine Resûlullah’tan daha sevimli olmamasına rağmen Hz. Peygamber’i gördükleri zaman bu tarzdaki hareketlerden hoşlanmadığını bildikleri için ayağa kalkmazlardı.”*⁹⁹

Yukarıdaki hadisede Resûlullah’ın samimi, içten ve sade bir ifadeyle *“içinizden bir adamım”* diyerek kendisi için ayağa kalkılmasına müsaade etmemesi, elini öptürmemesi ve şahsi eşyasını taşıtmaması, onun ne kadar mütevazı olduğunu göstermektedir. Onun, kendi konumunu dikkate almadan doğal bir şekilde davranması, insanları hayretler içerisinde bırakmaktadır. O, bu üstün insanî vasıflarıyla Müslümanlara iyi bir rol model oluşturmaktadır. Her fırsatta onu sevdiğini ve izinden gittiğini söyleyenler şeklen onu taklit ettikleri için öze yansıyan ve sosyal hayatta önemli bir karşılığı olan davranış kodlarını özümsemekten uzaktırlar. Ama pratikte hiçbir karşılığı olmayan sadece Arap örfünü yansıtan uygulamalara bağlılık konusunda çok daha katı davranılmaktadır. Bir insan olan Hz. Peygamber’in bireysel ve sosyal hayata yansıyan davranışlarını örnek alırken aynı hassasiyet korunabilse. İşte o zaman Resûlullah kendisinin tanıttığı gibi algılanmış ve yaşama farklı bir renk katılmış olur.

9. Üstün Bir Ahlak Sahibi Olması

Allah insanları zıt kutuplu formatta yaratmıştır. Yani insanın yapısında ahlaklı davranışta bulunma özelliği olduğu gibi, gayri ahlaki davranışta bulunma özelliği de mevcuttur. Diğer bir ifadeyle insan doğası gereği bu iki özellikle yaşar. Ahlaklı olmak veya ahlaksız olmak insanî bir vasıftır. İnsanlar ahlaklı davranarak yaradılış gayelerine uygun hareket ederek saygın bir konuma sahip olurlar. Allah’ın seçip gönderdiği peygamberler, insanlık tarihinin en üstün ahlâka sahip karakterli kişileridir. Onlar, şahıslarında hem içinde yaşadıkları topluma hem de

⁹⁸ Kâdî İyâz, *eş-Şifâ*, I, 117.

⁹⁹ Tirmizî, “Edeb”, 13.

daha sonra gelecek nesillere en iyi örnekleri sunarlar. Onların hayatları ve yaşayış tarzları, fertler ve toplumlar için en ideal rol-modelidir.

Hız. Peygamber'in doğduğu ve yetiştiği ortam cahiliyenin bütün olumsuz hareketlerinin en yaygın olduğu bir döneme tesadüf etmektedir. Buna rağmen onlardan bir fert olan Allah Resûlü cahiliyenin olumsuz örf ve âdetlerine bulaşmadan bir yaşam geçirmiştir. Bundan dolayıdır ki o, nübüvvet göreviyle taltif olmadan önce toplum tarafından kendisine 'el-Emîn' lakabı verilmiştir. Hız. Peygamber ilk vahiy tecrübesi esnasında yaşadıklarının etkisinde kalarak Hız. Hatice'ye: "Kendimden korkuyorum" deyince Hız. Hatice'nin, Hız. Peygamber'i teselli etmek için söylediği şu sözler, onun peygamberlikten önceki ahlâkî durumunu ve toplumdaki mevkiini açıkça ortaya koymaktadır: "Hayır, Allah'a yemin ederim ki, O seni hiçbir vakit utandırmaz. Çünkü sen akrabaları koruyup gözetirsin. Borçluların borcunu verirsin. Doğruluktan ayrılmazsın. Fakirlere yardım eder, misafirleri ağırlarsın. Muhtaçların ihtiyaçlarını karşılırsın."¹⁰⁰

Kur'an-ı Kerim: "Şüphesiz ki sen üstün bir ahlâk üzere sin."¹⁰¹ "Allah'ın rahmeti sebebiyledir ki, sen onlara yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı yürekli olsaydın, çevrenden dağılır giderlerdi."¹⁰² "Andolsun Allah'ın Elçisi'nde sizin için, Allah'ı ve ahireti arzu eden ve Allah'ı çok anan kimseler için, uyulacak en güzel bir örnek vardır"¹⁰³ gibi âyetler, Hız. Peygamber'in ahlâkından övgüyle bahsetmekte ve onu Müslümanlara yegâne örnek olarak takdim etmektedir.

Hız. Âişe'ye Hız. Peygamber'in ahlâkı nasıldır? diye sorulduğunda "Sizler hiç Kur'an okumuyor musunuz? Onun ahlâkı Kur'an'dı"¹⁰⁴ şeklindeki değerlendirmesi, onu hayatının her aşamasında ortaya koyduğu davranışların, Müslümanlar için ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Allah Resûlü bu konudaki misyonunu ise şöyle tanımlamaktadır: "Ben mükemmel ahlâkı

¹⁰⁰ Buhârî, "Bedü'l-Vahy", 3.

¹⁰¹ el-Kalem 68/4.

¹⁰² el-Âl-i İmrân 3/159.

¹⁰³ el-Ahzâb 33/21.

¹⁰⁴ Müslim, "Müsâfirîn", 139.

tamamlamak için gönderildim."¹⁰⁵ Yine Hz. Peygamber: *"Sizlerin en hayırlısı, ahlakı en güzel olanınızdır"*¹⁰⁶ ve *"Bana en sevimlileriniz ve kıyamet gününde bana en yakın olacak olanlarınız, ahlâkı en güzel olanlarıdır"*¹⁰⁷ diyerek bütün Müslümanların ahlak bakımından en iyi konumda olmalarını öğütlemektedir. Ayrıca Resûlullah dualarında konunun önemine şöyle vurgu yapmaktadır: *"Allah'ım, yaratılışımı güzel kıldığın gibi ahlâkımı da güzelleştir. Beni kötü ve hoş gitmeyen huylardan uzak tut. Allah'ım, beni en güzel ahlaka yönelt. Ona yöneltecek yalnızca sensin.*"¹⁰⁸ Âyetler ve hadisler bağlamında konuya yaklaştığımızda insanın doğasında bulunan etik davranma özelliği ön plana çıkmaktadır. Hz. Peygamber de beşerî ilişkilerinde daima bu insanî yönünü aktif hale getirmiş, muhataplarına bu minval üzere davranmış ve onlara ahlaklı, erdemli ve faziletli davranışlarda bulunmalarını tavsiye etmiştir.

10. Toplum İçinden Çıkması

Yüce Allah, mesajını insanlara daha iyi bir şekilde ulaştırmak için kendi türlerinden birisini seçip elçi olarak göndermiştir. Peygamberler tarihine bakıldığında bu geleneğin devam ettiği görülmektedir. Yani Allah insanlara farklı yapıda olan birini elçi olarak göndermemiştir. Eğer Allah farklı yapıda birini peygamber olarak gönderseydi, mesajın insanlara sağlıklı bir şekilde ulaşması mümkün olmazdı. İnsanın doğasını en iyi bilen Allah, karşı çıkılmasına ve itiraz edilmesine rağmen, ısrarla beşer kaynaklı birini elçi olarak göndermekten asla vazgeçmemiştir.

Son peygamber de insan orijinli biridir. Mekke'de doğan, aynı toplum içerisinde varlığını devam ettiren, örf ve âdetlerine göre yaşamını sürdüren, ancak faziletli, erdemli, edepli, ahlaklı kısacası insanî vasıflarla donatılmış olan, ancak hiçbir peygamber belirtisi olmayan Âmine ve Abdullah çiftinin oğlu Muhammed, kendi halkı içerisinde seçilerek peygamber olarak

¹⁰⁵ Mâlik b. Enes, "Husnû'l-Huluk", 8; Ahmed b. Hanbel, II, 381.

¹⁰⁶ Buhârî, "Menâkıb", 23.

¹⁰⁷ Tirmizi, "Birr", 71.

¹⁰⁸ Ahmed b. Hanbel, I, 403.

görevlendirilmiştir. Allah Resûlü elçi olarak seçildiğinde insanların onun türü hakkında herhangi bir itirazları olmamıştır. Başka bir ifadeyle insanlar, kendi aralarından çıkıp kendilerine tebliğde bulunan Hz. Peygamber'in kendileri gibi bir insan olduğundan o kadar emindiler ki, Allah, bizim gibi birini peygamber olarak mı gönderdi, diyerek Resûlullah'ın insan-peygamber olmasına itiraz etmişlerdi. Bu hakikat Allah Resûlü'nün onların türünden biri olduğunu göstermektedir. Aşağıdaki âyetler Hz. Peygamber'in toplum içerisinde çıktığını gözler önüne sermektedir: *"De ki: "Eğer Allah dileseydi, ben size onu okumazdım, Allah da size onu bildirmezdi. Ben sizin aranızda bundan (Kur'an'ın inişinden) önce (kırk yıllık) bir ömür yaşadım. Hiç düşünmüyor musunuz?"*¹⁰⁹

*"Andolsun, size kendi içinizden öyle bir peygamber gelmiştir ki, sizin sıkıntıya düşmeniz ona çok ağır gelir. O, size çok düşkün, mü'minlere karşı da çok şefkatli ve merhametlidir."*¹¹⁰

Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de Hz. Peygamber'i "arkadaşımız" olarak nitelendirmektedir. Bir insanın arkadaşlık ettiği veya edeceği kişi/kişilerin en önemli özelliği; kendi türlerinden birisinin olmasıdır. Çünkü insanın kendisinden farklı yapı ve türde olanlarla irtibat kurması, arkadaş ve dost olabilmesi mümkün değildir. Bu sebeple Allah Resûlü, onlarla/Mekkeliler ile arkadaşlık yapabilecek özelliğe sahiptir. Onlar da Hz. Peygamber ile arkadaşlık ilişkisi içerisinde bulunabilecek vasıflara sahiptirler. Başka bir deyişle insan tanımadığı ve hakkında yeterli derecede bilgi sahibi olmadığı kişilerle sağlıklı bir şekilde iletişim kuramaz. Kur'an, 'arkadaşımız' ifadesiyle Resûlullah'ın Mekkeliler tarafından gayet iyi tanındığını ve onlara yabancı olmadığını vurgulamaya çalışmaktadır. Bu hakikat Kur'an'da şöyle belirtilmektedir: *"Onlar düşünmediler mi ki (çok tanıdıkları, kendileriyle içi içe yaşamış olan) arkadaşlarında (Peygamber'de) delilikten bir eser yoktur. O, ancak apaçık*

¹⁰⁹ el-Yûnus 10/16.

¹¹⁰ et-Tevbe 9/128.

bir uyarıcıdır.”¹¹¹ “Arkadaşınız Muhammed’de cinnetten bir eser yoktur.”¹¹² “Arkadaşınız Muhammed ne sapıttı ne de azıttı.”¹¹³ “(Ey Kureyşliler!) Sizin arkadaşınız (Muhammed) bir deli değildir.”¹¹⁴

11. Evlenmesi

Hız. Peygamber, Âmine ve Abdullah çiftinin aile kurmasıyla bir aile sıcaklığı ortamında dünyaya gelmiştir. Babasını ve annesini kaybettikten sonra da dedesi Abdülmüttalib’in, onun ölümünden sonra da amcası Ebû Tâlib’in himayesi altında yine bir aile içerisinde yetişmiştir. Kendisi de belli bir olgunluk çağına gelince Hatice bnt. Huveylid ile hayatını birleştirmek suretiyle yeni bir aile kurmuştur. Bu aile ortamında Allah Resûlü’nün çocukları dünyaya gelmiş, bunların kimisi küçük yaşlarda, kimisi de daha ilerleyen yaşlarda vefat ederek kendisine dünyadaki en büyük acıyı tattırmuşlardır. Onun bu çocuklarından sadece Hız. Fâtıma babasından sonra vefat etmiştir.

Hayattayken biri hariç diğer çocuklarını kaybeden Allah Resûlü, ilk evliliğini Hız. Hatice ile yapmış, onun vefatından sonra da çeşitli sebeplerden dolayı pek çok hanımla evlenmiş, vefatından önce bu eşlerinden bazıları da vefat etmiştir. İşte Hız. Peygamber sosyal hayatın bir gerçeği olan aile kurumu içerisinde yetişmiş ve daha sonra da kendisi bir aile kurmuştur. Onun aile içerisinde doğup yetişmesi, daha sonra kendisinin de evlenip aile kurarak çoluk-çocuk sahibi olması, çocuklarını ve eşlerini kaybetmesi, insan merkezli beşer-peygamber olduğunu göstermektedir. Yani Hız. Peygamber hayatın içinden gelen, bir insan olarak sosyal yaşamın gereklerini yerine getiren ve bu bağlamda insanlara ve Müslümanlara örneklik teşkil eden bir özelliğe sahiptir. Onun örnek aile hayatı, eşleriyle ve çocuklarıyla sıcak ve samimi ilişkileri, gerçekten insanı hayretler içerisinde bırakmaktadır. Allah

¹¹¹ el-A’râf 7/184.

¹¹² es-Sebe 34/46.

¹¹³ en-Necm 53/2.

¹¹⁴ et-Tekvîr 81/22.

Resûlü insan olmayıp melek olsaydı, evlenip aile hayatı kuramayacak ve Müslümanlar da onun bu yönünü örnek alamayacaklardı. Bu açıdan onun evlenmesi, insan olmasının bir sonucudur. Kur'ân-ı Kerîm'de aile hayatı hakkında şu bilgilere yer verilmektedir:

*"Peygamber müminlere kendi canlarından daha evla gelir. Onun hanımları da müminlerin anneleridir."*¹¹⁵ *"Ey Peygamber! Hanımlarına de ki: "Eğer dünya hayatını ve onun süsünü istiyorsanız, gelin size nafaka vereyim ve sizi güzel bir şekilde bırakayım."*¹¹⁶ *"Ey Peygamber hanımları! İçinizden kim apaçık bir çirkinlik yaparsa, onun cezası iki kat verilir. Bu, Allah'a göre kolaydır."*¹¹⁷

*"Ey Peygamber! Biz sana mehirlerini verdiği eşlerini, Allah'ın sana ganimet olarak verdiklerinden elinin altında bulunan kadınları; seninle beraber hicret eden, amcalarının kızlarını, halalarının kızlarını, dayıların kızlarını ve teyzelerinin kızlarını sana helâl kıldık. Ayrıca, diğer mü'minlere değil de, sana has olmak üzere, mehirsiz olarak kendini Peygamber'e bağışlayan, Peygamber'in de kendisini nikâhlamak istediği herhangi bir mü'min kadını da (sana helâl kıldık.) Mü'minlere eşleri ve sahip oldukları cariyele hakkında farz kıldığımız şeyleri elbette bilmekteyiz. Bütün bunlar, sana herhangi bir zorluk olmaması içindir. Allah çok bağışlayıcıdır, çok merhamet edicidir."*¹¹⁸ *"Bundan sonra artık başka kadınlarla evlenmen, elinin altında bulunan cariyele hariç, güzellikleri hoşuna gitse bile, bunların yerine başka hanımlar alman sana helâl değildir. Allah her şeyi gözetler."*¹¹⁹

"Zevcenî (kendine) tut (boşama) ve Allah'a karşı takva sahibi ol." demiştin. Allah'ın açıklayacağı şeyi nefsinde saklıyordun ve insanlardan korkuyordun (çekiniyordun). Allah, (Kendisinden) korkman (çekinmen) için daha çok hak sahibidir. Sonra Zeyd, ondan alâkasını kesince onu, seninle evlendirdik ki, evlâtlıklarının

¹¹⁵ el-Ahzâb 33/6.

¹¹⁶ el-Ahzâb 33/28.

¹¹⁷ el-Ahzâb 33/30.

¹¹⁸ el-Ahzâb 33/50.

¹¹⁹ el-Ahzâb 33/52.

kendileriyle ilişkilerini kestikleri (boşadıkları) kadımların evlenmelerinde, mü'minlerin üzerinde bir zorluk olmasın diye. (Böylece) Allah'ın emri yerine getirilmiş oldu.”¹²⁰

12. Melek Olmaması ve Gaybı Bilmemesi

Allah'ın insanları uyarmak amacıyla seçip görevlendirdiği peygamberlerin en önemli özelliği, insan olmalarıdır. Mesajın sağlıklı bir şekilde insanlara ulaştırılması, muhatapların onu algılayabilmeleri, değerlendirebilmeleri ve yaşayabilmeleri için en mantıklı yol budur. Bu sebeple Yüce Allah son peygamberi de insan ırkından göndermiştir. Mekkeliler, kendilerine İslâm'ı tebliğ eden Hz. Peygamber'in nübüvvetten önceki ve sonraki hayatını yakinen bildikleri için onun insan olması noktasında hiçbir şüpheleri bulunmamaktadır. Çünkü Allah Resûlü Kureyş kabilesinin en önemli kollarından biri olan Hâşimoğullarına mensup olan Abdülmüttalib'in torunu ve Abdullah'ın oğludur. Bütün tarih ve siyer kaynakları bu konuda hemfikirdir. Mekkelilerin Hz. Peygamber'in insan olmasına karşı bir itirazları yoktur. Onların asıl itirazları; insan olan birisinin nasıl peygamber olduğudur. Çünkü onlar, peygamberin insan suretinde değil de, melek şeklinde olmasını beklemektedirler. Ancak Allah hiçbir dönemde insanlara melek peygamber göndermemiştir. Hz. Peygamber Mekke toplumu içerisinde doğmuş, büyümüş, peygamber olarak kendilerine gönderilmiş, dünyadaki vazifesini tamamladıktan sonra da her ölümlünün başına gelen onun da başına gelmiş ve nihayetinde vefat etmiştir. Başka bir deyişle Hz. Peygamber gerçek bir insan hayatı yaşamıştır. Onun melek olmadığı Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle belirtilmektedir:

“Ben size: ‘Allah'ın hazineleri benim yanımdadır demiyorum. Gaybı da bilmem. Ben bir meleğim de demiyorum. Sizin gözlerinizin hor gördüğü kimseler için, ‘Allah, onlara bir hayır da vermeyecek’ demiyorum. Allah, onların içlerinde olanı daha iyi bilir. Böyle bir şey söylersem, o zaman ben gerçekten zalimlerden olurum.”¹²¹

¹²⁰ el-Ahzâb 33/37.

¹²¹ el-Hûd 11/31.

“De ki: Sizlere Allah'ın hazinelerinin yanıtında olduğunu söylemiyorum. Ben gaybı da bilmiyorum. Size, ben bir meleğim de demiyorum. Ben, sadece bana gönderilen vahye uyuyorum. De ki: Görmeyenle gören bir olur mu? Siz hiç düşünmez misiniz?”¹²²

Gayb, normal bilgi yolları dışında malumat sahibi olmadığımız geçmişteki olaylar, duyu organlarıyla algılayamadığımız şimdiki ve geleceğe ait olan hadiselerdir. Normal bilgi kanalları vasıtasıyla öğrenilemeyen gayb, tarih boyunca insanoğlunun dikkatini çekmiştir. Bu merak duygusu insanı ne kadar araştırmaya sevk ederse etsin, bu gizemli dünyanın bilinmesi noktasında bir mesafe alınamamıştır. Zaman zaman bu sınırı aşır gayb bilgisine muttali olduğunu söyleyenler ortaya çıksa da, bu gerçeği yansıtmamaktadır. Çünkü Allah hiçbir insana bu yeteneği ve bunu algılama gücünü vermemiştir. Dolayısıyla peygamberler de insan oldukları için böyle bir bilgiye sahip değildirler. Ancak bazı durumlarda Allah peygamberlerine vahiy kanalıyla bu yolu açmaktadır. Bu, ancak Allah'ın vahiy göndermesiyle mümkündür. Allah da sadece vahiy peygamberlerine gönderir. Yani peygamberler kendi yetenekleriyle ve imkânlarıyla gayba vakıf olamazlar. Allah bildirmezse, onların da geçmiş, şimdiki ve gelecekle ilgili bilgilere sahip olması mümkün değildir. Kaldı ki, peygamberlerin bile vahiy dışında ulaşamadığı bir bilgiyi, sıradan insanların bilmesi asla mümkün değildir. Bu konuda her hangi bir şekilde gayb bilgisine muttali olduğunu söyleyenler, Kur'an'ı hiç okumamışlardır veya Hz. Peygamber'in hayatını bilmiyorlardır. Çünkü Kur'an-ı Kerim'de Allah, gayb bilgisinin kendisine ait olduğunu şu ayetlerde açık ve net bir şekilde ortaya koymaktadır: *“Gaybın anahtarları onun yanındadır. Onları ancak o bilir.”¹²³ “Göklerin ve yerin gaybını bilmek Allah'a mahsustur.”¹²⁴ “Götekiler ve yerdekiler gaybı bilmezler, ancak Allah bilir.”¹²⁵ “Allah*

¹²² el-En'âm 50.

¹²³ el-En'âm 6/59.

¹²⁴ el-Hûd 11/123.

¹²⁵ el-Neml 27/65.

sizleri gayba muttali kılmaz.”¹²⁶ “Allah razı olduğu peygamberler dışında hiç kimseye gaybı bildirmez.”¹²⁷

Allah’ın gaybı hiç kimseye bildirmemesi kuralına son elçi olmasına ve Allah’tan vahiy almasına rağmen Allah Resûlü de tâbidir. Onun Kur’ân’a yansıyan şu ifadelerinde bu gerçeği görmek mümkündür. “Ben size: ‘Allah’ın hazineleri benim yanımdadır demiyorum. Gaybı da bilmem.”¹²⁸

“De ki: Sizlere Allah’ın hazinelerinin yanımda olduğunu söylemiyorum. Ben gaybı da bilmiyorum.”¹²⁹

“De ki: Allah dilemedikçe ben kendime bir zarar verme ve bir fayda verme gücüne sahip değilim. Eğer ben gaybı biliyor olsaydım, daha çok elde etmek isterdim ve bana kötülük dokunmazdı. Ben inanan bir kavim için sadece bir uyarıcı ve bir müjdeciyim.”¹³⁰

Yukarıdaki âyetlerde Hz. Peygamber’in kendisinin “bir melek olmadığını ve gaybı da bilmediğini” söylemesi, onun insan olduğunu göstermektedir. Bu Kur’ânî delillerden sonra Allah’ın vermediği bir özelliği, Resûlullah’ın açık beyanına rağmen, ona atfetmek, melek hayatı yaşadığını söylemek, kendi döneminde ve sonraki dönemlerde meydana gelecek olayları bildiğini ifade etmek, Allah’ın Kur’ân’da sınırlarını çizdiği peygamber portresine uygun değildir. Allah’a, Peygamber’e ve Kur’ân’a rağmen bir “peygamber algısı” oluşturmaya çalışmak, onun insan olması gerçeğine aykırı bir yaklaşım olduğu gibi, onu sosyal hayattan da uzaklaştırmaktır. İnsan özelliklerini taşımayan ve sosyal hayatta bir karşılığı olmayan peygamberin insanlara rol model oluşturması mümkün değildir. Hz. Peygamber’i aşırı yüceltmek için yapılan bu tür değerlendirmeler, onun doğru bir şekilde algılanmasının önünde duran en önemli engeldir. Bu engeli kaldırmak ve örnek alınabilir bir peygamberi

¹²⁶ el-Âl-i İmrân 3/179.

¹²⁷ el-Cin 72/26-27.

¹²⁸ el-Hûd 11/31.

¹²⁹ el-En’âm 50.

¹³⁰ el-A’râf 7/188.

Müslümanlara sunmak, İslâm bilginlerinin ivedilikle çözmeleri gereken bir problemidir. Bu bağlamda peygamberi sevdiğini ve saydığını söyleyen herkes, elini taşın altına koymalı ve yoğun bir faaliyette bulunarak Hz. Peygamber'i yaşadığı dönemde olduğu gibi hayatın merkezine koymalıdır. İşte o zaman Allah Resûlü'ne gerçek sevgi ve saygı gösterilmiş olur.

13. Bunalıp Üzülmesi

Peygamberler toplum içerisinde yaşayan varlıklardır. Onlar yaşadıkları toplumdan bağımsız değildirler. Toplum içerisinde meydana gelen olaylar diğer bireyleri nasıl etkiliyorsa, onları da etkilemiştir. Hatta onların insanî sorumluluklarının yanında bir de peygamberlik görevleri bulunmaktadır. Bu sebeple onlar, olaylar ve olgular karşısında diğerlerinden daha fazla etkilenmişlerdir. Duygu yüklü varlıklar olan peygamberlerin bu insanî yönleri onlar için bir eksiklik değil, tam aksine beşer oldukları için olması gereken bir tavidir. Peygamberler toplum içerisinde insanlarla iletişim halindedirler ve bu esnada taraflar arasında birtakım olumlu veya olumsuz olayların yaşanması muhtemeldir. Onların olumsuz hadiselerin etkisinde kalarak etkilenmeleri gayet normaldir. Ayrıca psikolojik ve sosyolojik yapıları olan peygamberler evlenip aile hayatı kurarlar, geçimlerini tedarik etmek için çalışırlar. Bu süreç içerisinde kendilerini derinden etkileyen olaylar da meydana gelmiştir. Örneğin, aile hayatında eşleriyle ve çocuklarıyla sorunlar yaşayabilirler, iş hayatında da başarısız olabilirler. Böylece gündelik hayatın gerekleri insanların gelgitler yaşamasına sebep olmaktadır.

Hz. Peygamber de diğer peygamberler gibi toplum içerisinde yaşayan biridir. Onun, toplum içerisinde meydana gelen olumlu veya olumsuz olaylardan kendisini soyutlaması mümkün değildir. Yaşadığı Mekke toplumunda kabile hayatı yaşandığından dolayı bireyler, birbirlerini yakından tanıyan bir özelliğe sahiptirler. Kabile içerisindeki en ufak bir olay bile tüm kabile mensuplarını etkilemektedir. Allah Resûlü'nün son Ficâr Savaşı'na katılması, bunun en güzel örneğini oluşturmaktaydı. Bu birlikte yaşam, meydana gelen olumsuz olaylara birlikte tepki vermeyi gerektirmekteydi. Bu da sosyal yaşamın kaçınılmaz

bir neticesiydi. Hz. Peygamber de evlenip aile kurmuş, ticaretle meşgul olmuş ve toplum içerisinde yaşamıştır. Bütün bu gerçeklerin onu etkilemesini doğal karşılamak gerekmektedir. Duygu yüklü bir insan olan Allah Resûlü'nün, oğlu Kâsım ve Abdullah'ın vefatları karşısında üzülmediğini söylemek, gerçeklerle ve insan olgusuyla örtüşmemektedir.

O, nübüvvetle görevlendirilip insanları İslâm'a davet etmeye başlayınca kimi inanmış, kimi de inanmamıştır. İnananlara sevinmiş, inanmayanlara da üzülmüştür. Hatta inanmayanların kendisine karşı yürüttükleri kara propaganda faaliyetleri onu derinden üzmüştür. Bu durum Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle belirtilmektedir: *“(Resûlüm!) o halde, onların sözleri (alayları) sakın seni üzmesin. Kuşkusuz biz, onların gizlemekte olduklarını da açığa vurduklarını da biliriz.”*¹³¹

*“Andolsun, onların söyledikleri şeylerden dolayı göğsünün daraldığını biliyoruz.”*¹³²

Ayrıca Hz. Peygamber, Mekkeliler'in İslâm'a girmeme konusundaki ısrarları karşısında bir hayli üzülmüş ve bu, Kur'ân'a şöyle yansımıştır: *“Ey Muhammed! Mü'min olmuyorlar diye âdeta kendini helak edeceksin.”*¹³³

*“Demek sen, bu söze (Kur'ân'a) inanmazlarsa, arkalarından üzülererek âdeta kendini tüketeceksin.”*¹³⁴

Âyetlerde Hz. Peygamber'in üzülmesine ve bunalmasına net bir şekilde vurgu yapılarak onun her şeyden önce insan olduğu olgusuna dikkat çekilmektedir. Müslümanların, Kur'ân-ı Kerîm'de sınırları belirlenen bir peygambere her ne şekilde olursa olsun tanımlananın dışında bir özellik ve üstünlük verme eğiliminde olmaları, gerçeklerle uyum halinde olunmadığını göstermektedir. Hz. Peygamber'i aşırı yüceltme ve aşırı sevgiden dolayı, olduğundan farklı anlamaya, algılamaya ve anlatmaya çalışmak, Resûlullah'a

¹³¹ el-Yâsîn 36/76.

¹³² el-Hicr 15/97.

¹³³ eş-Şu'arâ 26/2.

¹³⁴ el-Kehf 18/6.

yapılabilecek en büyük saygısızlıktır. Çünkü Kur'an'ın sınırlarını aşıp insan formatından çıkartarak melek formatında insanlara takdim edilen bir peygamberin sosyal hayatta bir karşılığı bulunmamaktadır. Başka bir deyişle sosyal yaşamdan kopuk birisi, insanlara etki edemeyeceği gibi, insanlar da kendisinden bir şey alamazlar. Bu sebeple Hz. Peygamber'e olan saygının ve sevginin en önemli göstergesi, onu doğallığı içerisinde amacına ve misyonuna uygun bir şekilde anlatmaktır. Kur'an gerçeği ve Hz. Peygamber'in insan olgusu dışında bir peygamberi sunmanın gayreti içerisinde hareket etmeye çalışmak, Kur'an'a, İslâm'a ve Resûlullah'ın gerçek yaşamına yakışan bir metot değildir. Hz. Peygamber de kendisinin beşer üstü vasıflara sahip biri olarak tanıtılmasına asla müsaade etmemiştir. O halde Müslümanların en başat görevi; Kur'an'ın ve Allah Resûlü'nün yaşam tarzına uygun bir peygamberi her türlü baskıya ve ithama rağmen insanlarla buluşturmadır. Bu gerçeğin farkında olunması için çalışmak, peygambere inanmak kadar önemlidir. Çünkü peygambere inanmak, onu örnek almaktır. Ancak Kur'an'ın portresini çizdiği ve Hz. Peygamber'in tanımladığı bir peygamber örnek alınabilir.

Bunalıp üzülmeye konusunda Kur'an'a yansıyanlar dışında sosyal hayatın gerektirdiği şartlardan dolayı insan olması hasebiyle bazı olay ve olguların etkisinde kalarak Hz. Peygamber'in başından geçen üzüntü verici hadiseler hadis mecmualarında yer almaktadır. Bu olaylar, onu daha iyi anlayabilmek için Müslümanlar tarafından bulunmaz bir fırsata dönüştürülmesi gerektiği kanaatindeyim. Allah'ın yarattığı insanlarda sevinme ve üzülmeye duyguları bir arada bulunmaktadır. İnsan, yapısında mevcut olan bu potansiyel duyguları olayların seyrine göre yaşamaktadır. Bazı hadiseler insanı daha çok derinden etkilerken, bazıları da normal bir etki meydana getirmektedir. Peygamberler tebliğ süreçlerinde zaman zaman bu duyguların tesiri altında kalmışlardır. Peygamberler bu duyguları yaşarlarken diğer insanlardan farklı bir durum içerisinde olmamışlardır. Yani onların peygamber olmaları, bu duyguları yaşamalarına mani olmamıştır. Bu özellikler, onların diğer insanlarla aynı yapıda olduğunu göstermektedir. Duygudan mahrum olan ve herkesi derinden etkileyen olaylar karşısında hiç olmamış gibi

davranmak, insana ait özellikler değildir. Peygamberler, melek özelliğine sahip olmadıkları için bunun dışında davranmaları yapılarına aykırıdır. Bu duygulardan mahrum olan bir peygamberin toplumsal hayatta bir karşılığı yoktur. Yani insanlar, kendilerinden bir şey bulabildikleri kişileri kendilerine daha yakın hissederler. Bu sebeple insanlara yakın olmak ve örnek alınmak aynı duyguları taşımakla ve yaşamakla mümkündür. Doğaldır ki, duyguları yaşamak ve onların etkisi altında kalmak kişilerin yapılarıyla ilgili olan bir durumdur. Bu açıdan peygamberlerin olaylar karşısındaki tavırları ve etkilenmeleri diğerleriyle bir değildir.

Hız. Peygamber gerek Mekke döneminde gerekse de Medine döneminde beşerî özelliklerinden dolayı zaman zaman yaşadığı olayların etkisinde kalmıştır. Bu durum onda hiçbir eksikliğe sebep olmamıştır. Hatta o, hadiseler karşısındaki tavrı, dik duruşu, sabrı, sebatı, olgunluğu ve metanetiyle Müslümanlara iyi bir örnek oluşturmuştur. Aşağıdaki olay, bu durumu en iyi şekilde örnelemektedir:

Hız. Peygamber, Mâriye'den olan oğlu İbrahim on altı veya on sekiz aylıkken vefat edince¹³⁵ şöyle buyurmuştur: *"Göz yaşarır, kalp hüüzlenir. Allah'ın rızasına uygun olan şeyden başka bir şey söylemeyiz. Ey İbrahim! Seni kaybettiğimizden dolayı derin bir üzüntü içerisindeyiz."*¹³⁶ Ya İbrahim! Allah'ın ölüm ve yaşayanların ölenlere katılma hakikati olmasaydı, senin vefatına bundan daha çok üzüldük. Allah Resûlü'nün bu halini gören Abdurrahman b. Avf: *"Ya Resûlallah! Bizlere ağlamayı yasakladığın halde sen de mi ağlıyorsun?"* diye sorunca Hız. Peygamber: *"Ben, sizleri kendisinde bulunmayan hasletleri sayıp dökerek, ölü üzerine bağıra çağıra ağlamaktan men ettim. Ben sizi, günah ve hamâkat olan iki bağırıştan (Nimete kavuşulduğu sıradaki eğlence, oyun bağırışı ile şeytan kavalından; Musîbet ve felâket sırasındaki bağırışla yüz göz tırmalamak, üst baş yırtmak ve şeytan*

¹³⁵ Muhammed İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-Kübrâ*, (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1971), I, 112.

¹³⁶ İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-Kübrâ*, I, 111; Buhârî, "Ahkâm", 20; Müslim, "Akdiye", 4,5; "Fezâil", 62.

şamatasından) men ettim. Benim bu ağlamam ise bir acımadan ibârettir. Merhamet etmeyene merhamet olunmaz."¹³⁷

Sahâbîler, Hz. Peygamber'in oğlu İbrahim'in vefatından dolayı duyduğu üzüntüyü şaşkınlıkla karşılamışlar ve bunun sebebini kendisine sormaktan da geri durmamışlardır. Çünkü onlar bir peygamber olan Resûlullah'ın böyle durumlar karşısında daha sakin olmasını ve duygularını açığa vurmaması gerektiğini düşünmüşlerdir. Her ne olursa olsun Hz. Peygamber bir babadır ve bir babanın çocuğunu kaybettiği anda yaşadığı duygular ne ise, onun da yaşadığı duygular odur. Resûlullah'ın sorulan soruya "*Göz yaşarır, kalp hüznlenir*" şeklinde cevap vermesi onun oğlunun vefatından dolayı duyduğu üzüntüyü ortaya koymaktadır. Allah Resûlü kendisinin bir insan olduğunu ve böyle durumların normal karşılanması gerektiğini, ancak başa gelen bu hadiseyi metanetle karşılamak ve bunun dışında Allah'ın hoşuna gitmeyen hal ve hareketlerden de uzak durulmasını öğütlemektedir. Hz. Peygamber hem bir olguyu ifade etmekte hem de insanları eğitime amacı gütmektedir. Aşağıdaki olaylar da Hz. Peygamber'i derinden etkilemiş ve o, duygularını açık bir şekilde şöyle ortaya koymuştur:

Mekkeli müşriklerin, Hz. Peygamber Kabe'de namaz kılarken omzuna deve işkembesi atmaları karşısında -kızı Fâtıma'nın gelip işkembeyi üzerinden atmasından sonra- namazının tamamlayan Hz. Peygamber ayağa kalkarak "*Allah'ım! Kureys'i sana havale ediyorum*" diye üç defa niyaz ettikten sonra özellikle yedi kişinin adını sayması ve bu kişilerin Bedir'de öldürülmesi,¹³⁸ onun, Uhud savaşında hunharca şehit edilen ve vücûdu üzerinde vahşice tahrip yapılan amcası Hz. Hamza'yı görünce gözyaşları içerisinde: "*Allah bana zafer nasip ederse onlardan otuz kişiye aynısı yapacağım*" demesi,¹³⁹ Resûlullah'ın Bi'ri Meûne ve Racî olaylarında arkadaşlarının hunharca öldürülmesi olaylarına katılan kabilelere bir ay süreyle sabah namazlarında "*Ey Allah'ım!*

¹³⁷ İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-Kübrâ*, I, 110.

¹³⁸ Buhârî, "Salât", 109.

¹³⁹ Ebu Muhammed Abdülmelik b. Hişâm, *es-Siratü'n-Nebeviyye*, (yy.,bt., Dâru İbn Kesîr) III-IV, 95-96.

Mudar kabilelerini şiddetle tepele! Ey Allah'ım! Onların yıllarını, Yusuf peygamberin kutluk yılları gibi çetin yap, dünyayı başlarına dar et! Ey Allah'ım! Onları sana havale ediyorum. Allahım, onlara lanet et! Çünkü onlar, Allah ve Rasûlüne karşı geldiler!" şeklinde beddua etmesi,¹⁴⁰ Hendek Savaşının zor anlarında onun müşriklere: *"Onlar, nasıl güneş batıncaya kadar uğraştırıp bizi ikindi namazından alkoymuşlarsa; Allah da onların evlerine, karınlarına ve kabirlerine ateş doldursun!"*¹⁴¹ bedduası, Resûlullah'ın, İran Şahı'nı İslâm'a davet etmek için mektup gönderdiğinde İran Şahı'nın mektubunu parçaladığını öğrendiğinde *"Kısra'nın saltanatının paramparça olması"* için beddua etmesi,¹⁴² Mûte savaşında çarpışan Zeyd b. Hârîse'nin, Ca'fer b. Ebî Tâlib'in ve Abdullah b. Revâha'nın şehit olduklarını hutbeden halka gözyaşları dökerek anlatması¹⁴³ gibi hâdiseler, Hz. Peygamber'in *"Melek-Peygamber"* olmadığını, *"İnsan-Peygamber"* olduğunu ve bütün beşerî özelliklerle donatılmış olduğunu göstermektedir.

SONUÇ

Yeryüzünde insanlık tarihinin başlamasıyla birlikte Allah'ın insanlara hakkı ve hakikati öğretmek amacıyla peygamberler gönderdiği bilinen bir gerçektir. Gerek Kur'ân'da belirtilen, gerekse de belirtilmeyen peygamberler silsilesine bakıldığında, hepsinin insan orijinli oldukları görülmektedir. Bu gerçek, Allah'ın mesajının net bir şekilde ulaştırılması noktasında en az tebliğ edilen ilahi emirler ve nehiyeler kadar önem arz etmektedir. Bu bağlamda Allah'ın insanlar içerisinden birini seçip peygamber olarak göndermesi, insanlar açısından bir lütuftur. Çünkü insanlar, kendi cinslerinden olanlarla iletişimi daha sağlıklı zeminde gerçekleştirirler. Aynı kaynaklardan beslenen insanların bile zaman zaman iletişim konusunda problemlerle karşılaşmaları garipsenecek bir durum değildir. O halde fizyolojik ve biyolojik bakımından farklı yapılara sahip olanların diyalogunda anlaşmazlıkların ve sorunların yaşanması gayet

¹⁴⁰ Buhârî, "Meğâzî", 27; "Vitr", 7; Asım Köksal, *İslam Tarihi*, (İstanbul: 1987), XI, 33-52.

¹⁴¹ Buhari, "Cihâd", 98; Müslim, "Mesâcid", 205.

¹⁴² Buhârî, "İlim", 7.

¹⁴³ İbn Kesîr, Ebû'l-Fidâ, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, (Kahire: 1994), IV, 251.

doğaldır. Aynı ve farklı kültürle beslenen bireylerin sağlıklı iletişim kurma noktasında sorunlar yaşadıkları bir atmosferde yapıları tamamen farklı olan melek ve insanın iletişim kurması mümkün değildir. Bu sebeple Allah, elçilerini insanlar arasından seçerek göndermiştir.

Peygamberlik halkasının sonuncusu Hz. Peygamber'dir. Allah elçilerini insanlar arasından seçip gönderme geleneğini değiştirmemiş ve son peygamberi de aynı yöntemle göndermiştir. Mekke müşriklerin *"insandan peygamber olur mu?"* şeklindeki itirazları hiç dikkate alınmamış ve Kur'an-ı Kerim'de *"Ben de sizin gibi bir insanım. Ancak bana ilahınızın bir olduğu vahyediliyor"* tarzındaki ilahi öğreti, Hz. Peygamber'in onlar gibi bir beşer olduğunu net bir şekilde ortaya koymaktadır. Ayrıca Kur'an'da Hz. Peygamber'in model olması, ölümlü olması, yetim olması, sorumlu olması, merhamet sahibi olması, mütevazı olması, üstün bir ahlak üzere olması, toplum içinden çıkması, evlenmesi, melek olmaması, gaybı bilmemesi ve üzülmeye gibi özellikleri insanlara ait özelliklerdir. Böylece Allah, Resûlullah'ın diğer insanlar gibi duygularla donatıldığını belirtmektedir. Yani Allah Resûlü, bir kişi sevinçli ve üzüntülü durumlarda hangi duyguları yaşıyorsa, o da o duyguları hayatın akışına göre yaşamıştır. İşte insanlar böyle birini kendilerine daha yakın hissedecekler, onu takip etme ve getirdiklerine uyma da daha da rahat olacaklardır. Diğer taraftan onun insanî özellikler taşıması, peygamberlik görevini etkilememektedir. Çünkü beşerî duygular risâlet görevinin yerine getirilmesine engel değildir. Böylece Allah, insanlar arasından peygamberler seçmekle onların, bizler: *"Bizim gibi olmayan birine uymayız"* bahanelerini engellemiştir. Kur'an-ı Kerim'in sınırlarını çizdiği ve tanımladığı peygamber yüzde yüz insan merkezlidir ve Allah'ın tanımladığı peygamberi farklı şekilde anlamak veya anlatmaya çalışmak, beyhude bir uğraştır.

Kendisinin insan olduğu hakikatini en iyi bir şekilde idrak eden Hz. Peygamber, her fırsatta kendisinin vahiy alması dışında normal bir insan olduğunu, onlardan hiçbir farkının olmadığını hem yaşantısıyla hem de sözleriyle ortaya koymaya çalışmıştır. Kur'an kaynağından beslenen Allah Resûlü: *"Ben de sizin gibi bir insanım, ancak bana ilahınızın bir olduğu"*

vahyediliyor'' âyetinden mülhem: *“Bana Allah’ın kulu ve Resûlü deyiniz’’* şeklindeki ifadesiyle bu hakikatin Müslümanların zihinlerinde canlı tutulması için sürekli uyarılarda bulunarak kendisini tanımlamış ve Müslümanların da bu tanımlamanın dışına çıkmamalarını tavsiye etmiştir.

Arslan, İhsan. “Kur’an-ı Kerim’e Göre Hz. Peygamber’in Beşeri Özellikleri”. *RTEÜİFD* 11 (2017): 53-110.

KAYNAKÇA

- Ahmed b. Hanbel, *Müsnedü Ahmed b. Hanbel*, İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.
- Arslan, İhsan, *Hz. Peygamber ve Sahâbe Örneğiğinde İslâm'da Eleştiri Kültürü*, İstanbul: Okur Akademi Yayınları, 2016.
- Azimli, Mehmet, *Siyeri Farklı Okumak*, Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2010.
- Bağcı, H. Musa, *Beşer Olarak Hz. Peygamber*, Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2010.
- Balcı, İsrail, *Peygamberlik Öncesi Hz. Muhammed*, Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2014.
- Buhârî, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail, *Sâihu'l-Buhârî*, İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.
- Dârimî, Ebû Muhammed Abdullah Abdurrahman, *Sünenü'd-Dârimî*, İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.
- Ebû Dâvud, Süleyman b. Eş'as, *Sünenü Ebî Dâvud*, İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.
- Erul, Bünyamin, *Sahabe'nin Sünnet Anlayışı*, Ankara: 1997.
- Fethi Yeken, *Davet Yolunda Hazırlık*, trc. Ziya Eryılmaz, İstanbul: 1992.
- Güner, Osman, *Sünnet'ten Topluma*, Ankara: 2006.
- Heysemî, Nureddin Ebu'l-Hasan Ali, *Mecmâu'z-Zevâid ve Menbâu'l-Fevâid*, Beyrut: 1967.
- İbn Hişâm, Ebu Muhammed Abdülmelik, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, Dâru İbn Kesîr, Basım yeri ve tarihi yok.
- İbn Kesîr, Ebu'l-Fidâ, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, Kahire: 1994.
- İbnü'l-Esîr, İzzüddin Ebi'l-Hasen Ali b. Ebi'l-Kerâm Muhammed b. Muhammed, *el-Kâmil fi't-Târih*, Beyrut: Dâru Sâdır, 1982.
- Kâdî İyâz, Ebu'l-Fadl İyâz b. Mûsâ b. İyâz, *eş-Şifâ bi Ta'rîfi Hukûki'l-Mustafâ*, Beyrut: bt.

-
- Kastallâni, Ebû'l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. Muhammed b. Ebî Bekr, *İrşâdu's-Sâri*, İstanbul, 1871.
- Köksal, Asım, *İslam Tarihi*, İstanbul: Şâmil Yayınevi, 1987.
- Mâlik b. Enes, *Muwatta*, İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.
- Müslim b. Haccâc, *Sahîhu Müslim*, İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.
- Okumuş, Namık Kemal, *Algı Ya da Gerçek, Hz. Peygamber'i Anmak veya Anlamak Üzerine*, Ankara: Araştırma Yayınları, 2016.
- Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr, *Târîhu'l-Ümem ve'l-Mülûk*, Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1997.
- Tirmizî, Ebû Isa Muhammed b. Isa, *Sünenü Tirmizî*, İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.
- Vâkidî, Muhammed b. Ömer, *Kitâbü'l-Meğâzî, Âlemü'l-Kütüb*, Beyrut: 1984.
- Yılmaz, Muhammed, *Peygamber Efendimizin 1001 Özelliği*, İstanbul: Erkam Yayınları, 2013.